

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2012–2016

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Romana Šafránková

Obchodní firma podle nového občanského zákoníku

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Ing. Martin Kohout, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR-FULL TIME STUDIES

2012–2016

BACHELOR THESIS

Romana Šafránková

Trade name according to The New Civil Code

Prague 2016

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

JUDr. Ing. Martin Kohout, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne.....

Romana Šafránková

Anotace

Práce se zabývá legislativní úpravou obchodní firmy v Novém občanském zákoníku, resp. změnami, které nastaly oproti předchozí právní úpravě v oblasti firemního práva. Jednotlivé části obsahují vymezení pojmu obchodní firma, její funkce a obecné zásady firemního práva. Práce dále řeší principy tvorby a ochrany obchodní firmy a procesy spojené s nakládáním s obchodní firmou, což je konkrétně převod, přechod a změna obchodní firmy. Poslední část předkládá zhodnocení přínosů, nedostatků a celkových změn, které Nový občanský zákoník do firemního práva přinesl.

Klíčová slova

Obchodní firma, Nový občanský zákoník, Obchodní zákoník, zásady, tvorba, převod, přechod, změna, ochrana obchodní firmy.

Annotation

The thesis deals with the legislative arrangements of the trade names in the New Civil Code and related changes that have occurred over the previous legislation in the area of corporate law. The individual thesis sections contain the definition of a trade name, its functions and the general principles of corporate law. The thesis also addresses the principles of creation and protection of the trade name and processes associated with handling of trade name, which is specifically transfer, transition and change of the trade name. The last part presents the evaluation of the benefits and shortcomings of the changes that the new Civil Code brought to company law .

Keywords

Trade name, New Civil Code, The Commercial Code, principles, development, transfer, transition, change, protection of trade name.

OBSAH

ÚVOD	8
1 VYMEZENÍ POJMU OBCHODNÍ FIRMA	10
1.1 Historické souvislosti	10
1.2 Obchodní firma v současné legislativě	11
2 FUNKCE OBCHODNÍ FIRMY	13
3 ZÁSADY OBCHODNÍ FIRMY	14
3.1 Zásada priority	14
3.2 Zásada nezaměnitelnosti a pravdivosti	15
3.2.1 Zaměnitelnost	15
3.2.2 Klamavost	16
3.3 Zásada firemní povinnosti	17
3.4 Zásada jednotnosti	18
3.5 Zásada publicity	18
3.6 Zásada volnosti a vázanosti	19
4 TVORBA OBCHODNÍ FIRMY	20
4.1 Členění obchodní firmy	20
4.2 Obchodní firma fyzické osoby	22
4.2.1 Úprava podle Obchodního zákoníku	22
4.2.2 Úprava dle NOZ	23
4.3 Obchodní firma právnické osoby	24
4.3.1 Veřejná obchodní společnost	25
4.3.2 Komanditní společnost	25
4.3.3 Společnost s ručením omezeným	25
4.3.4 Akciová společnost	26
4.3.5 Družstvo	26
4.4 Podnikatelská seskupení (koncernové firmy)	27
4.5 Zápis firmy do obchodního rejstříku	29
4.5.1 Předregistrace	29
4.5.2 Notářský zápis do obchodního rejstříku	30
4.5.3 Podnikatel nezapsaný do obchodního rejstříku	30
4.5.4 Rozhodnutí o zápisu	31
5 NAKLÁDÁNÍ S OBCHODNÍ FIRMOU	32
5.1 Vlastnictví obchodní firmy	32

5.2	Převod obchodní firmy	33
5.2.1	<i>Převod firmy v rámci úpravy NOZ</i>	34
5.2.2	<i>Licence a franchising</i>	35
5.3	Přechod obchodní firmy	36
5.3.1	<i>Přechod obchodní firmy podnikatele - fyzické osoby</i>	37
5.3.2	<i>Přechod obchodní firmy právnické osoby</i>	38
5.4	Změna obchodní firmy	40
5.4.1	<i>Změna obchodní firmy podnikatele - fyzické osoby</i>	40
5.4.2	<i>Změna obchodní firmy právnické osoby</i>	40
5.5	Zánik vlastnického práva k obchodní firmě	43
6	OCHRANA OBCHODNÍ FIRMY	45
6.1	Ochrana obchodní firmy v Obchodním zákoníku	45
6.1.1	<i>Absolutní ochrana</i>	45
6.1.2	<i>Relativní ochrana</i>	48
6.2	Ochrana obchodní firmy v NOZ	50
7	ZHODNOCENÍ ZMĚN V RÁMCI NOZ	52
	ZÁVĚR	54
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	55
	BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE	59

ÚVOD

Pojem obchodní firma či jednoduše firma je v rámci široké, dokonce i odborné veřejnosti v souvislosti s podnikáním chápán v různých a mnohdy nesprávných souvislostech. Nejčastější odpovědí na otázku, co je to firma, bude pravděpodobně ta, že jde o „podnik“ či „podnikatele“. Tím pádem může v praxi dojít k celé řadě nedorozumění a nesrovnalostí.

Obchodní firma je přitom poměrně zásadní prostředek individualizace a identifikace podnikatelských subjektů, protože právě ona umožňuje díky svým funkcím a obecným zásadám firemního práva, aby měl každý podnikatel na trhu své místo a byl spotřebiteli snadno rozeznatelný od konkurence. Představuje tak významnou součást hospodářské hodnoty podniku.

Firemní právo je v české legislativě stále relativně úzce vymezeno. Nejvýznamnější změny se odehrály na poli práva soukromého, kdy byl dosavadní Obchodní zákoník nahrazen ustanoveními Nového občanského zákoníku a Zákona o obchodních korporacích.

Téma práce je zvoleno s ohledem na praktický význam, který obchodní firma v běžném životě podnikatelů a běžných lidí představuje. Nový občanský zákoník, který nabyt účinnosti 1. ledna 2014, navíc představuje natolik komplexní právní předpis, že je třeba poukázat na základní problémy a souvislosti, které mohou podnikatelské subjekty při aplikaci firemního práva řešit jako sporné či odlišné od předchozí právní úpravy Obchodním zákoníkem.

Práce je rozdělena do několika hlavních bloků, v rámci kterých lze vhodně provést vymezení hlavních souvislostí týkajících se obchodní firmy a také porovnání minulé a současné právní úpravy. Nejdříve se podíváme na obecné charakteristiky obchodní firmy, tzn. její definici, funkce a zásady firemního práva, kterými se užívání obchodní firmy řídí. Zjistíme totiž, že zásady firemního práva se v různé podobě prolínají právní úpravou jak starou, tak v rámci Nového občanského zákoníku.

Neméně důležitou částí práce bude princip tvorby obchodní firmy samotné, tzn. podle jakých pravidel vzniká název fyzických či právnických osob zapsaný v obchodním

rejstříku tak, jak jej známe z běžného života. V souvislosti s tím si představíme i proces zápisu obchodní firmy do obchodního rejstříku.

V poslední části se zaměříme na nakládání s obchodní firmou, tzn. na procesy jejího převodu, přechodu a změny a také na zásady ochrany obchodní firmy.

Ve všech těchto kapitolách bude s ohledem na zaměření práce akcentován vliv změn, který do legislativního prostředí přinesl Nový občanský zákoník, přičemž si zhodnotíme i celkový přínos, případně nedostatky Nového občanského zákoníku v oblasti firemního práva. Úkolem tedy nebude rozebrat všechny atributy obchodní firmy a firemního práva, ale zejména to, co bylo předmětem legislativních změn v soukromém právu daných Novým občanským zákoníkem.

1 VYMEZENÍ POJMU OBCHODNÍ FIRMA

1.1 Historické souvislosti

Pojem firma a problematiku firemního práva řešil v českých zemích poprvé rakouský Všeobecný obchodní zákoník z r. 1863 v článku 15, kde bylo doslova řečeno: „*Firma kupcova jest jméno, pod kterýmž obchod provozuje a podpis svůj dává.*“¹ Takto určená firma byla dále registrována u příslušného obchodního soudu v okrese, kde měl daný kupec sídlo a firma se také vyznačovala svou nezaměnitelností a rozlišitelností oproti firmám jiným.

K další právní úpravě došlo až v r. 1950 vydáním Občanského zákoníku. Problematika obchodní firmy se začala znovu řešit až po r. 1989 novelizací Hospodářského zákoníku a také byl přijat zákon č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů.²

Hospodářský zákoník byl v r. 1991 nahrazen Obchodním zákoníkem s tím, že pojem obchodní firma byl v případě podnikající fyzické osoby v § 8 nahrazen tzv. obchodním jménem, které bylo definováno jako název, pod kterým činí podnikatel právní úkony související s jeho podnikatelskou činností. Úskalím ovšem byla nejednoznačnost a obtížná odlišitelnost toho, co podnikatel činí jménem svým (soukromým) a jménem firmy. Novela Obchodního zákoníku poté pojem obchodního jména zrušila a byl upravován pouze termín obchodní firma.³

Jak si ukážeme v další části, tak i v současné době (při opětovném využívání pojmu obchodní firma) veřejnost často nepřesně chápe pojem obchodní firma jako obecné označení „podnikatele“ či právnické osoby.

¹ Zákon č. 1/1863 Sb., všeobecný obchodní zákoník. ASPI (právní informační systém) [online].

² KOŽIAK, J.: *Obchodní firma v novém občanském zákoníku*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 124 s. ISBN 9788021064201, s. 15.

³ HUŠEK, J.: *Novela obchodního zákoníku a firma podnikatele – fyzické osoby*. Právo a podnikání. 2001, roč. 10, č. 3, s. 6–8. ISSN 1211-1120, s. 6.

1.2 Obchodní firma v současné legislativě

Aktuálně platnou a přesnější definici obchodní firmy můžeme nově najít v § 423 Nového občanského zákoníku (dále NOZ), který říká: „*Obchodní firma je jméno, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku*“. Terminologie NOZ s tedy poměrně matoucím pojem firma pracuje i nadále, i když lidé mezi pojmem firma a podnik často nevidí rozdíl, na rozdíl od právnicky vzdělané obce. Pojem tedy není přizpůsoben zvykům a znalostem veřejnosti, což může být v rozporu s principy behaviorální ekonomie. Vhodnějším označením by v tomto případě bylo spíše „*název*“ či „*jméno/označení podnikatele*“.⁴

Obchodní firmu mají tedy jen podnikatelé, kteří jsou zapsáni do obchodního rejstříku. Ostatní subjekty, tedy nepodnikatelé či subjekty do obchodního rejstříku nezapsané, jsou označeny v případě fyzických osob většinou svým jménem či v případě osob právnických názvem.⁵ Právě pojem obchodní jméno bývá s obchodní firmou často zaměňováno, i když jde o pojem širšího charakteru, který právní úprava platná do ledna 2001 označuje jako jméno příslušející každému podnikateli, nikoliv tedy jen podnikatelům zapsaným do obchodního rejstříku.⁶ U použitého jména či názvu ostatních podnikajících osob může být využíván odlišující dodatek či jiné označení, pokud tyto nepůsobí klamavě a jejich užití je v souladu s platnými právními předpisy a dobrými mravy soutěže.⁷

Obchodní firma se řadí k nehmotnému majetku firmy a právo k ní vztažené představuje tzv. průmyslové vlastnictví, resp. průmyslová práva firmy. Jak říká Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník v § 5, odst. 1: „*Obchodní firma je složkou podniku jakožto souboru hmotných, osobních a nehmotných složek podnikání, k němuž náleží věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem k své povaze mají tomuto účelu sloužit*“.

⁴ KOŽIAK, J., ref. 2, s. 15-16.

⁵ KOŽIAK, J., ref. 2, s. 9.

⁶ PELIKÁNOVÁ, I.: *Komentář k obchodnímu zákoníku: (s přihlédnutím k evropskému právu)*. 4. akt. vyd. Praha: ASPI, 2004. 607 s. ISBN 8073570092, s. 103.

⁷ § 8, odst. 2 *Zákona č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník*.

Na rozdíl od této právní úpravy chápe NOZ právo k obchodní firmě spíše jako právo majetkové.⁸ To znamená, že subjekty zapsané do obchodního rejstříku činí veškeré právní úkony spojené se svou podnikatelskou činností jménem své obchodní firmy a zároveň jsou s touto firmou spojeny možnosti institucionální ochrany proti zásahům do práv obchodní firmy.

⁸ *Důvodová zpráva k Zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*, s. 96.

2 FUNKCE OBCHODNÍ FIRMY

Obchodní firma plní několik důležitých funkcí, které tvoří její hlavní vlastnosti jak ve vztahu k podnikajícímu subjektu, tak ve vztahu k třetím osobám. Hlavní funkce obchodní firmy jsou:⁹

- **Funkce identifikační** (individualizační): firma tvoří individuální podobu každého podnikatele, představuje jeden z charakteristických rysů a identifikačních znaků. Hlavní vlastností obchodní firmy je to, že můžeme jednoznačně identifikovat subjekt, kterému patří. Z této funkce obchodní firmy plyne mimo jiné i požadavek na zápis subjektu do obchodního rejstříku.
- **Funkce diverzifikační** (rozlišovací): zpřehledňuje podnikatelské prostředí tím, že umožňuje třetím osobám vzájemně rozpoznat jednotlivé podnikatele. Tato funkce je proto hodně spjata s funkcí identifikační.
- **Funkce ochranná** (zápovědní): jak jsme si již v předchozím textu zmínili, obchodní firma je předmětem průmyslového vlastnictví a ochranná funkce firmy pak slouží k tomu, aby nebyla neoprávněně použita, tedy k ochraně podnikatelského subjektu.
- **Funkce propagační** (reklamní): obchodní firma, kterou si podnikatelské subjekty pečlivě volí, má na rozdíl od přiděleného identifikačního čísla fungovat jako lákadlo pro zákazníky či pomáhat k vytváření kladného dojmu o podnikateli v konkurenčním prostředí na trhu.

⁹ LOCHMANOVÁ, L.: *Poznámky k problematice obchodního jména*. Právo a podnikání, 1996, roč. 5, č. 5, s. 4–10. ISSN 1211-1120, s. 4.

3 ZÁSADY OBCHODNÍ FIRMY

V oblasti práva je možné najít celou řadu zásad či pravidel, kterými se tvorba a užívání obchodních firem řídí. Zásady mohou být:¹⁰

- **Obecné**, které představují základní rysy práva,
- **Zvláštní** (meziodvětvové), které často přesahují několik právních odvětví,
- **Specifické**, které jsou charakteristické pro určité odvětví či obor práva.

Zásady firemního práva můžeme zařadit do poslední výše uvedené skupiny, protože se týkají právní úpravy obchodní firmy. Pramení jednak z ustanovení Obchodního zákoníku a NOZ, ale také jde o zásady, které jsou dány právní teorií a výsledky rozhodnutí soudů v případech, kdy došlo k porušení práv v oblasti firemního práva.

3.1 Zásada priority

Zásada priority nám může jednoduše naznačit, že obchodní firma „starší“ má při zápisu do obchodního rejstříku přednost. Ovšem NOZ konkrétně v § 423, odst. 2 říká: „Ochrana práv k obchodní firmě náleží tomu, kdo ji po právu použil poprvé.“ Nutno podotknout, že Obchodní zákoník tuto prioritu dříve výslovně neošetřoval.

Pokud si definici v NOZ podrobněji rozklíčujeme, zjistíme, že nejde o prosté kritérium prvního zápisu, tedy přednost prvního zapsaného, ale prvního „po právu“ zapsaného. To znamená, že pokud dojde k neoprávněnému užití obchodní firmy např. při porušení autorského práva, tak priorita obchodní firmy založena není vůči někomu, kdo by obchodní firmu po právu použil později.¹¹

¹⁰ KULHÁNEK, M.: *Pojetí a základní zásady firemního práva*. Právní rozhledy, 2000, roč. 8, č. 7, s. 294-299. ISSN 1210-6410, s. 295.

¹¹ KOŽIAK, J., ref. 2, s. 16-17.

3.2 Zásada nezaměnitelnosti a pravdivosti

Jde o jednu z nejdůležitějších zásad vyplývajících již ze samotné povahy obchodní firmy a je přímo vyjádřena v Obchodním zákoníku v § 10, odst. 1: „*Firma nesmí být zaměnitelná s firmou jiného podnikatele a nesmí působit klamavě. K odlišení firmy nestačí rozdílný dodatek označující právní formu. U fyzické osoby postačí zpravidla k odlišení uvedení jiného místa podnikání. Má-li fyzická osoba stejné jméno s jiným podnikatelem působícím v témže místě, je povinna doplnit ve firmě údaj o jménu dostatečně odlišujícím dodatkem ve smyslu § 9 odst. 1.*“

NOZ tuto zásadu v § 424 definuje velmi stroze: „*Obchodní firma nesmí být zaměnitelná s jinou obchodní firmou ani nesmí působit klamavě.*“

Jak jsme si výše uvedli v definici zásady nezaměnitelnosti, je důležité si vysvětlit pojem klamavost a zaměnitelnost. V praxi totiž může poměrně často docházet k záměně těchto pojmů.

3.2.1 ZAMĚNITELNOST

Územní platnost výše uvedených právních předpisů znamená, že i nezaměnitelnost firmy je závazná pouze na území České republiky. Jinými slovy obchodní firma nesmí být zaměnitelná či shodná s jinou obchodní firmou v České republice.

Zaměnitelnost obchodní firmy můžeme chápat jako specifický způsob klamání. Jde o neschopnost firmy odlišit se od firem již zapsaných v obchodním rejstříku. Obchodní firma proto musí být jednoznačně určená, odlišitelná, jedinečná, tedy nezaměnitelná, aby bylo dosaženo transparentnosti v podnikatelském prostředí.¹²

Firmu můžeme označit jako zaměnitelnou, pokud je ve své dominantní části shodná či velmi málo odlišná od obchodní firmy jiného podnikatelského subjektu, protože lidé

¹² KOŽIAK, J., ref. 2, s. 34.

mají přirozenou schopnost pamatovat a vybavit si právě dominantní znaky obchodní firmy.¹³

Nezaměnitelnost obchodní firmy musí být zajištěna jak z hlediska vizuálního, tak z hlediska sluchového, protože jak písmo, tak zvuk jsou pro rozlišení firmy klíčové. Právě sluchová zaměnitelnost by mohla poškodit třetí osoby či osoby nevidomé v případě schopnosti rozlišit obchodní firmy při uzavírání smluv v ústní podobě.¹⁴

Je otázkou, jak míru zaměnitelnosti věrohodně změřit. Neexistuje žádná přesná stupnice, ale lze ji definovat alespoň orientačně takto:¹⁵

- **Absolutní nezaměnitelnost** = obchodní firmy jsou nezaměnitelné vždy a ve všech případech.
- **Malá míra zaměnitelnosti** = obchodní firmy jsou zaměnitelné pouze ve výjimečných případech.
- **Střední míra zaměnitelnosti** = obchodní firmy jsou v některých případech zaměnitelné, ale tato zaměnitelnost se bude vyskytovat častěji než výjimečně ale ne úplně běžně. Zde bude pravděpodobně docházet k nejčastějšímu soudnímu řešení záměny obchodních firem.
- **Vysoká míra zaměnitelnosti** = obchodní firmy jsou zaměnitelné běžně.
- **Velmi vysoká míra zaměnitelnosti** = obchodní firmy jsou zaměnitelné téměř ve všech případech.
- **Absolutní míra zaměnitelnosti** = případ identických obchodních firem.

3.2.2 *KLAMAVOST*

V této oblasti již nezkoumáme jedinečnost označení obchodní firmy ale to, jaký finální dojem firma vyvolá v adresátech, tedy v osobách, které se s danou firmou seznámí, a zda tedy tento dojem není klamavý. Cílem je potom zajistit kvalitu podnikatelského prostředí, kdy se adresát může spolehnout na to, že zapsaná obchodní firma nebude

¹³ MACEK, J.: *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000. 481 s. ISBN 80-7179-256-x, s. 40.

¹⁴ LOCHMANOVÁ, L.: *Obchodní firma a tvorba firemního kmene I*. Právní rádce [online].

¹⁵ KOŽIAK, J., ref. 2, s. 35-36.

obsahovat údaje klamavé.¹⁶ Jde tedy o dodržení zásady pravdivosti. V této oblasti se firemní právo velmi přibližuje, resp. překrývá s právem nekalé soutěže.¹⁷

Právní úprava klamavost ošetřuje jako prostý požadavek na to, aby obchodní firma nevzbuzovala klamnou představu o podnikateli nebo o předmětu podnikání. Není to ale úplné a přesné vymezení. Nejčastěji ke klamání dochází:¹⁸

- rozporem mezi deklarovaným a skutečně prováděným předmětem činnosti podnikajícího subjektu,
- geograficky nesprávně uvedeným sídlem podnikání, které neodpovídá realitě,
- mylným vyvoláním dojmu, že podnikající subjekt patří do veřejnoprávní sféry s využitím označení důvěryhodných veřejnoprávních organizací (vysokých škol, kulturních a vědeckých institucí, atd.),
- různými formami parazitování na jiných obchodních firmách.

3.3 Zásada firemní povinnosti

V případě obchodní firmy je firma povinné, mandatorní označení podnikatelského subjektu, který je takto uveden a zapsán v obchodním rejstříku. § 8, odst. 1 Obchodního zákoníku navíc výslovně říká, že „*podnikatel je povinen činit právní úkony pod svou firmou.*“

Toto ustanovení ovšem v právní úpravě NOZ uvedeno není, což lze chápat jako pochybení, protože možnost používat názvy odlišné od obchodní firmy uvedené v rejstříku by vedla k narušení právní jistoty v podnikatelském prostředí a v podstatě také k porušení zásad firemního práva. Konkrétně by byla znemožněna kontrola zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy.¹⁹ Pokud by se navíc označení obchodní firmy odlišovalo i na písemných dokumentech, smlouvách, dopisech či jiných písemných právních úkonech, mohlo by to negativně ovlivnit i právní platnost těchto

¹⁶ KOŽIAK, J., ref. 2, s. 34.

¹⁷ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 1469 s. ISBN 978-80-7400-354-7, s. 27.

¹⁸ KOŽIAK, J., ref. 2, s. 46-47.

¹⁹ KOŽIAK, J., ref. 2, s. 20-21.

úkonů, protože půjde obtížně určit, o jaký podnikatelský subjekt vlastně jde. Pomocným nástrojem pak může být sídlo firmy či identifikační číslo.²⁰

3.4 Zásada jednotnosti

Zásada, která je v § 423, odst. 1 NOZ striktně upravena větou „*podnikatel nesmí mít víc obchodních firem*“ říká, že podnikatel, který je zapsán do obchodního rejstříku, je oprávněn a povinen používat pouze jednu obchodní firmu, tedy nelze zapsat více alternativních firem.²¹

Vzhledem k nejasnostem, které se zásadou postupně vyvstávaly, bylo pravidlo upřesněno tím způsobem, že v obchodním rejstříku není možné mít zapsanu ani zkratku obchodní firmy, stejně tak nesmí podnikatel používat více povinných dodatků k obchodní firmě, pouze jeden zvolený. Podle tohoto pravidla, které NOZ nařizuje, je jedinou možností, aby firma měla zapsanu zkratku rovnou v oficiální obchodní firmě, např. AB – Agentura babypro, s. r. o.²²

3.5 Zásada publicity

Vyplývá z nutnosti zápisu obchodní firmy do obchodního rejstříku a zároveň provádění veškerých právních úkonů pod touto firmou a uvádění takto zapsané firmy ve všech písemnostech.²³

²⁰ ELIÁŠ, K. a kol.: *Obchodní zákoník: praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900*. 5. přeprac. a rozš. vyd. podle stavu k 1.11.2006. Praha: Linde, 2006, s. 975 s. ISBN. 8072016245, s. 67-68.

²¹ LOCHMANOVÁ, L., ref. 9, s. 6.

²² KOŽIAK, J., ref. 2, s. 19.

²³ § 8, odst. 1 a § 13a *Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník* a § 423, odst. 1 *Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*.

3.6 Zásada volnosti a vázanosti

Zásady vázanosti obchodní firmy jsou patrné v zákonné úpravě podoby obchodní firmy. Například u fyzických osob podnikatelů je povinností podnikatele uvést ve své firmě vlastní jméno a příjmení, právnické osoby zase musí vždy uvést dodatek k obchodní firmě, z něhož je patrná právní forma.

Zásada firemní volnosti naopak umožňuje podnikatelům do jisté míry svobodně zvolit název obchodní firmy.²⁴

²⁴ PELIKÁNOVÁ, I.: *Firemní právo v novém obchodním zákoníku*. ASPI (právní informační systém). Wolters Kluwer ČR.

4 TVORBA OBCHODNÍ FIRMY

Současný NOZ přisuzuje v § 496 obchodní firmě spíše majetkový charakter, resp. určitou formu nehmotné věci, na kterou se vztahuje majetkové právo. Naproti tomu Obchodní zákoník obchodní firmu za věc ani za předmět vlastnictví nepovažuje. Podle § 489 NOZ obchodní firma slouží zejména potřebám lidí a umožňuje identifikovat jednotlivé podnikatele a rozlišovat je v konkurenčním prostředí.

Aby byla tato funkce obchodní firmy naplněna, je potřeba si říci, podle jakých pravidel je obchodní firma tvořena, čemuž se budeme v následující kapitole podrobněji věnovat.

4.1 Členění obchodní firmy

Principy firemního práva říkají, že obchodní firma má dvě základní části:

- 1) **Firemní kmen** (tzv. *corpus firmae*), což je jádro názvu firmy, tedy základní a určující část obchodní firmy, podle které lze identifikovat podnikatele.²⁵
- 2) **Dodatky**, které jsou k firemnímu kmeni připojeny. Těchto firemních dodatků může být několik druhů, nejčastěji jsou to:²⁶
 - **Fantazijní dodatky**: jde o smyšlené dodatky, které mají v adresátech navodit příjemný pocit, nebo mají dobře znít, např. „*U hodného pastýře*“.
 - **Osobní dodatky**: mají za úkol blíže specifikovat osobu podnikatele s pomocí uvedení např. titulu, věku či příbuzenského poměru, např. „*MUDr.*“, „*syn*“, „*starší*“, atd.
 - **Jmenné dodatky**: označují jméno či název další fyzické či právnické osoby, např. majitele, společníka, statutárního orgánu, atd.
 - **Geografické dodatky**: obsahují zeměpisné označení místa či sídla podnikání u fyzické či právnické osoby, případně uvedení regionu, oblasti, státu, atd.

²⁵ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. Díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2009. 1115 s. ISBN 978-80-7357-491-8, s. 38.

²⁶ KOŽIAK, J., ref. 2, s. 10-11.

- **Věcné dodatky:** upřesňují předmět podnikání či činnosti podnikatelského subjektu, např. „*stolařství*“.
- **Číselné dodatky:** označují číslo v názvu obchodní firmy, např. „*první*“.
- **Nástupnické dodatky:** pokud dojde k převzetí podnikání po jiném subjektu, pomáhají tyto dodatky vyjádřit právní posloupnost. Např. s pomocí uvedení „*pokračovatel*“.
- **Partnerské dodatky:** je z nich patrná účast dalších osob na podnikatelské činnosti, např. formou uvedení „*partneři*“. Dodatek nesmí být zaměněn s dodatkem „*a spol.*“, který vyjadřuje právní subjektivitu, konkrétně veřejné obchodní společnosti.
- **Koncernové dodatky:** označují příslušnost firmy k nějakému uskupení podnikatelů. Jde např. o uvedení dodatku „*holding*“, „*skupina*“, atd.
- **Statusové dodatky:** mají za úkol uvést zvláštní stav, ve kterém se obchodní firma nachází, typicky například dodatek „*v likvidaci*“.
- **Dodatky s označením právní formy:** velmi důležitý dodatek, který uvádí zvolenou právní subjektivitu, např. „*a. s.*“, „*s. r. o.*“, případně může tento dodatek specifikovat odlišnost organizační složky podniku, např. „*odštěpný závod*“.

Dodatky mohou být také:²⁷

- **Mandatorní,** které označují zejména právní formu firmy – právnické osoby, která tento dodatek musí při všech právních úkonech uvádět po celou dobu své činnosti a existence.
- **Fakultativní,** u nichž záleží na vůli podnikatelského subjektu, zda je do obchodní firmy promítne. Je to v podstatě většina výše uvedených druhů dodatků.

²⁷ KOČÍ, P.: *Co je to obchodní firma?* E-advokacie [online]. 2005.

4.2 Obchodní firma fyzické osoby

Fyzická osoba – podnikatel má na výběr, zda dojde či nedojde k zápisu do obchodního rejstříku. Pokud k zápisu dojde, je podnikatel povinen řídit se platnými pravidly pro podobu obchodní firmy těchto fyzických osob, která jsou dána níže uvedenými legislativními pravidly.

4.2.1 ÚPRAVA PODLE OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU

Obchodní zákoník nařizoval podnikatelům – fyzickým osobám, aby se při tvorbě kmene obchodní firmy řídili zásadou **firemní vázanosti**. Ta požadovala, aby v kmeni bylo uvedeno úřední jméno a příjmení. Nepřípustné jsou iniciály, zkratky, zdrobněliny, atd.²⁸

Obchodní zákoník umožňoval dále uvádění dodatku v obchodní firmě fyzické osoby, zejména pak aby se zabránilo zaměnitelnosti s jinou obchodní firmou podnikatele v případě shody jmen. Tento dodatek již nebyl zákonem striktně dán a měl často fantazijní povahu.²⁹

Takto nastavená pravidla zápisu obchodní firmy měla za následek nižší atraktivitu a rozšířenost zápisu fyzických osob – podnikatelů do obchodního rejstříku. Vliv na to měl jednak samotný fakt, že zápis byl povinný až od určité výše obratu,³⁰ ale také poměrně vysoké administrativní náklady na zápis, které jsou u fyzické osoby podnikatele 6000,- Kč.³¹

Podnikatelé byli navíc, jak jsme již zmínili, značně omezeni co do tvorby obchodní firmy a neměli tak mnoho možností, jak učinit obchodní firmu atraktivní pro podnikatele samotné i pro adresáty (spotřebitele).

²⁸ § 8, odst. 2 *Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník*.

²⁹ TOMSA, M.: *K obchodnímu jménu a jeho ochraně*. ASPI (právní informační systém). Wolters Kluwer ČR.

³⁰ § 34, odst. 2 *Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník*.

³¹ Položka 11 Přílohy k *Zákonu č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích*.

4.2.2 ÚPRAVA DLE NOZ

§ 425, odst. 1 NOZ říká, že „Člověk se zapíše do obchodního rejstříku pod obchodní firmou tvořenou zpravidla jeho jménem.“ Jménem máme na mysli celé úřední jméno dané fyzické osoby, tedy křestní jméno i příjmení, případně zkrácenou formu, např. J. Novák, nebo pouze příjmení.

Je zřejmé, že se jedná o odklon od pravidel daných Obchodním zákoníkem a také, že takto nastavené pravidlo zároveň způsobí existenci celé řady výjimek, které ovšem NOZ neřeší a ponechává je k řešení další judikatuře.³² NOZ v tomto případě tedy pracuje se **zásadou volnosti** při tvorbě obchodní firmy a tím pádem netrvá na tom, aby jméno fyzické osoby a příslušné firmy bylo identické, což plyne i z rozdílné povahy činnosti.³³

Fyzická osoba je při tvorbě obchodní firmy omezena v podstatě pouze tím, co NOZ říká v § 425, odst. 2: „Zapíše-li se člověk do obchodního rejstříku pod jinou obchodní firmou než pod svým jménem, musí být zřejmé, že nejde o obchodní firmu právnické osoby“. Tím pádem může být obchodní firma fyzické osoby tvořena např.:³⁴

- **pouze jménem nebo příjmením**, např. „*Řeznictví Bláha*“, „*Cukrárna Eliška*“, atd.,
- **zdrobnělinami jména**, např. „*Johanka Novotná, účetnictví*“,
- **přezdívkou či pseudonymem**, např. „*Petr Janda, zpěvák*“ či „*Rytmus, zpěvák*“ (většina osobností ani není pod svým skutečným jménem veřejnosti známá). Firma by ovšem měla zejména v případě přezdívky či podobného fantazijního názvu zohlednit právě to, že jde o fyzickou osobu, tedy s použitím dodatku „*zpěvák*“ či „*umělec*“, aby nedošlo k možné záměně s právnickou osobou. I když zde bychom mohli namítnout, že právnická osoba je dostatečně odlišena dodatkem určujícím právní formu.

³² KOŽIAK, J., ref. 2, s. 66.

³³ § 425 Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

³⁴ VEČERKOVÁ, E.: *Obchodní firma*. In ŠVESTKA, J. a kol. Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 965-990. ISBN 9788074783708, s. 981-982.

Tato zásada volnosti by mohla do jisté míry přispět s větší atraktivitě institutu obchodní firmy u podnikatelů - fyzických osob, kteří mohou takto zvolenou firmu využít pro její reklamní a propagační funkci a budou také více usilovat o její právní ochranu.

4.3 Obchodní firma právnické osoby

Právnická osoba je subjekt fiktivního charakteru, který je založený za účelem provozování podnikatelské či nepodnikatelské činnosti. Jak jsme již řekli v předchozím textu, nedílnou součástí obchodní firmy je vždy uvedení právní formy. Obchodní firma pak musí být právnickou osobou využívána k provádění veškerých právních úkonů po celou dobu činnosti a slouží k identifikaci právnické osoby.

Obchodní firma je jméno, pod kterým je subjekt zapsán v obchodním rejstříku. NOZ pod tímto jménem v případě právnické osoby rozumí její název, který „*musí odlišit právnickou osobu od jiné osoby a obsahovat označení její právní formy. Název nesmí být klamavý*“.³⁵ Zákon tedy požaduje dodržení **zásady výlučnosti**.

I když jsme si již v předchozí kapitole řekli, že pro rozlišení firem by měl dostačovat dodatek s uvedením právní formy, je nutno přihlížet k tomu, že pro valnou většinu veřejnosti je právě tento dodatek velmi slabou složku obchodní firmy, která má velmi nízkou rozlišovací sílu, co se týče snahy zabránit zaměnitelnosti. Resp. většina lidí si nevybaví, jestli měla daná firma dodatek „s. r. o.“ nebo jiný či žádný.³⁶

NOZ se další úpravou obchodní firmy právnické osoby nezabývá. Je proto téměř zcela v režii podnikatelského subjektu, i když je samozřejmě nutné respektovat pravidla a zásady dobrých mravů a nepoužívat nespisovné či pejorativní výrazy.

Zásada výlučnosti u tvorby obchodní firmy právnických osob také předpokládá umírněné nakládání se zkratkami či složeninami počátečních písmen v názvu firmy. Může se totiž lehce stát, že výsledný shluk písmen bude identický s již existující firmou, např. ČSAD, ABB, IBM, atd. a půjde tím pádem o narušení principů soutěže.

³⁵ § 132 *Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*.

³⁶ POKORNÁ, J., VEČERKOVÁ, E.: *Firma v nových podmínkách*. In Sborník Dny práva [online]. 2012, kap. 3.

Hlavní právní předpis, který upravuje výslednou podobu obchodních firem právnických osob, je vedle NOZ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

4.3.1 VEŘEJNÁ OBCHODNÍ SPOLEČNOST

Obchodní firma musí obsahovat označení „*veřejná obchodní společnost*“, případně zákonem schválené zkratky „*veř. obch. spol.*“ či „*v. o. s.*“.³⁷ Toto označení může být umístěno jak před kmenem, tak uprostřed či až za kmenem názvu. V kapitole věnované teorii dodatků v názvu obchodní firmy jsme si zmínili zvláštnost, že u tohoto typu obchodní společnosti lze použít označení „*a spol.*“, které nahrazuje výše uvedené dodatky. Je to ale pouze případ veřejné obchodní společnosti a nesmí být použit u jiných typů společností, např. chybou by byla kombinace „*Novák a spol., s. r. o.*“.

4.3.2 KOMANDITNÍ SPOLEČNOST

Obchodní firma musí obsahovat „*komanditní společnost*“, případně zákonné zkratky „*kom. spol.*“ či „*k. s.*“.³⁸ Komanditní společnost je charakteristická existencí komanditisty, jehož „*jméno je uvedeno ve firmě a omezeně ručí za dluhy společnosti*“ a komplementáře, který „*ručí za dluhy společnosti neomezeně.*“³⁹

Není ovšem nutné ani zákonem požadované, aby úřední jméno kohokoliv z nich bylo součástí obchodní firmy.

4.3.3 SPOLEČNOST S RUČENÍM OMEZENÝM

Firma obsahuje buď označení „*společnost s ručením omezeným*“ nebo opět některou ze zákonem uvedených zkratek „*spol. s r. o.*“ či „*s. r. o.*“.⁴⁰ Je nutné, aby společnost správně a při všech právních úkonech uváděla firmu tak, jak je zapsaná do obchodního rejstříku, protože právě u tohoto typu společnosti se velmi často používají a zaměňují obě výše uvedené zkratky.

³⁷ § 96 *Zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.*

³⁸ § 118, odst. 2 *tamtéž.*

³⁹ § 118 *tamtéž.*

⁴⁰ § 132, odst. 2 *tamtéž.*

4.3.4 AKCIOVÁ SPOLEČNOST

Obchodní firma obsahuje označení „*akciová společnost*“, případně zákonem předepsanou zkratku „*akc. spol.*“ či „*a. s.*“.⁴¹ Akciové společnosti mají to specifikum, že u určitých druhů činnosti je třeba řídit se zvláštní právní úpravou. Platí to například pro:

- a) **bankovníctví**, kdy je třeba v názvu po získání příslušné licence uvést slova „*banka*“ či „*spořitelna*“ či jejich překlady a slova odvozená,⁴²
- b) **pojišťovnictví**, kdy slovo „*pojišťovna*“, jeho překlad nebo slova, v jejichž základě se tato slova nebo jejich tvary vyskytují, je oprávněna užívat v obchodní firmě pouze právnická osoba, která je oprávněna provozovat pojišťovací činnost.⁴³
- c) **penzijní fondy**, jejichž obchodní firma obsahuje předepsané označení „*penzijní fond*“.⁴⁴

4.3.5 DRUŽSTVO

Obchodní firma obsahuje slovo „*družstvo*“,⁴⁵ případně „*bytové družstvo*“⁴⁶ a „*sociální družstvo*“.⁴⁷ Existují i další typy družstev s předepsaným označením „*spořitelní a úvěrní družstvo*“, „*družstevní záložna*“, „*spořitelní družstvo*“ nebo „*úvěrní družstvo*“.⁴⁸

⁴¹ § 243, odst. 2 *Zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.*

⁴² § 3, odst. 1. *Zákona č. 21/1992 Sb., o bankách.*

⁴³ § 5 *Zákona č. 277/2002 Sb., o pojišťovnictví.*

⁴⁴ § 3, odst. 4 *Zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem.*

⁴⁵ § 552, odst. 3 *Zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.*

⁴⁶ § 728 *tamtéž.*

⁴⁷ § 759 *tamtéž.*

⁴⁸ § 1, odst. 3 *Zákona č. 87/1995 Sb., o úvěrových a spořitelních družstvech.*

4.4 Podnikatelská seskupení (koncernové firmy)

Definici koncernu můžeme hledat v § 79, odst. 1 Zákona o obchodních korporacích: *„Jedna nebo více osob podrobených jednotnému řízení (dále jen „řízená osoba“) jinou osobou nebo osobami (dále jen „řídící osoba“) tvoří s řídící osobou koncern.“*

Koncerny mohou být dvojího typu, smluvní a faktické. Faktické koncerny znamenají situaci, kdy jedna společnost ovládá další na základě toho, že jde o většinového akcievého vlastníka. Smluvní koncern pak již svým názvem napovídá, že se společnosti mezi sebou dohodnou na tzv. *„ovládací smlouvě“*, jejíž součástí je dohoda o závazcích řízené společnosti vůči společnosti řídící, případně také dohoda o dispozici se ziskem.⁴⁹

Obchodní zákoník vymezoval úpravu obchodní firmy v případě koncernů takto: *„firmy podnikatelů, jejichž podniky přísluší k témuž koncernu, mohou obsahovat shodné prvky, obsahují-li dodatek o příslušnosti ke koncernu a jsou li dostatečně navzájem rozlišitelné.“*⁵⁰ Úprava se týkala pouze podnikatelských subjektů - právnických osob, které byly zapsány do obchodního rejstříku.

NOZ do této problematiky přinesl významný pokrok. Pracuje s určitým zobecněním, protože termín koncernových firem nahrazuje tzv. *„podnikatelským seskupením“*, které můžeme chápat jako závody podnikatelů spojené dohromady,⁵¹ což je širší definice, než v případě Obchodního zákoníku. Podnikatelská seskupení se již netýkají pouze právnických osob, ale i fyzických osob - podnikatelů, kteří navíc nemusí mít povinnost zápisu do obchodního rejstříku a přesto mohou do seskupení patřit.⁵²

Konkrétní úpravu tvorby obchodní firmy najdeme v § 426 NOZ: *„Je-li více obchodních závodů několika podnikatelů spojeno do podnikatelského seskupení, mohou jejich jména nebo obchodní firmy obsahovat shodné prvky; veřejnost však musí být schopna je odlišit“*.

⁴⁹ ČERNÝ, M.: *České koncernové právo podle evropského vzoru*. Epravo.cz [online]. 28. 6. 2001.

⁵⁰ § 11, odst. 6 Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

⁵¹ § 426 Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁵² KOŽIAK, J., ref. 2, s. 58.

V rámci NOZ byla tedy zrušena povinnost povinného zápisu dodatku o příslušnosti ke koncernu, tzn. byla umožněna větší volnost pro obchodní společnosti v tvorbě obchodní firmy a také mohly být zkráceny jinak dlouhé, těžkopádné a méně srozumitelné firmy typu „*dceřiná společnost společnosti ABC*“, nebo „*člen skupiny ABC*“. Nutno podotknout, že používání těchto tvarů obchodních firem se v praxi příliš neuchytilo, pravidlo bylo ignorováno jak ze strany samotných podnikatelských subjektů, tak ze strany rejstříkových soudů.⁵³

Firma podnikatelského seskupení není žádnou výjimkou ze zásady zaměnitelnosti a pravdivosti, což plyne z požadavku, aby byly obchodní firmy jednotlivých podnikatelských seskupení veřejností, resp. třetími osobami odlišitelné.

⁵³ KOŽIAK, J., ref. 2, s. 58.

4.5 Zápis firmy do obchodního rejstříku

Dne 1. ledna 2014 nabyl účinnosti Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, jehož obsahem je hmotněprávní úprava veřejných rejstříků a také procesněprávní úprava, která systematizuje zápis obchodních firem do příslušných rejstříků.

4.5.1 PŘEDREGISTRACE

Zákon mimo jiné upravuje tzv. předregistraci obchodní firmy. Jde o možnost předběžně zapsat firmu do rejstříku, což se řídí tímto ustanovením: *„Navrhnou-li to všichni zakladatelé, zapíše rejstříkový soud do obchodního rejstříku obchodní firmu (dále jen „firma“) řádně založené obchodní korporace; přílohou návrhu je zakladatelské právní jednání. Není-li podán návrh na zápis obchodní korporace, jejíž zakladatelé o zápis firmy požádali, do 1 měsíce od zápisu firmy, rejstříkový soud firmu vymaže.“*⁵⁴

V procesu této předregistrace má rejstříkový soud za úkol prozkoumat, zda proběhl řádný proces při založení podnikatelského subjektu či obchodní společnosti a zda navrhovaný název obchodní firmy odpovídá zásadám nezaměnitelnosti a pravdivosti a zda není klamavý. Po dobu trvání lhůty předregistrace již rejstříkový soud nezapíše název obchodní firmu jiné společnosti, která by byla zaměnitelná s touto původně předregistrovanou firmou. Opět aby byla dodržena zásada nezaměnitelnosti. Obchodní firma tak má zajištěnu soudní ochranu, dokud nedojde k samotnému zápisu do obchodního rejstříku po splnění všech potřebných podmínek. Lhůta předregistrace trvá 30 dnů a v této lhůtě musí podnikatelský subjekt podat návrh na řádný zápis do obchodního rejstříku.⁵⁵

Právě doba trvání lhůty předregistrace je vzhledem k dalším úředním lhůtám poměrně krátká a tento institut budou podnikající subjekty využívat spíše ojediněle. Užitečný nástroj to ale může být v případě, kdy podnikatelský subjekt nechce riskovat, že by při řádném zápisu obchodní firmy byla firma shledána jako zaměnitelná či klamavá.

⁵⁴ § 48, odst. 2 *Zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.*

⁵⁵ WALDER, I.: *Co je to tzv. předregistrace názvu právnické osoby?* Rekodifikace a praxe. 2013, roč. 1, č. 7, 25 s. ISSN 1805-6822, s. 25.

4.5.2 NOTÁŘSKÝ ZÁPIS DO OBCHODNÍHO REJSTŘÍKU

Na základě výše uvedeného zákona má podnikatelský subjekt nově možnost provést zápis obchodní firmy do obchodního rejstříku prostřednictvím notářského zápisu. Je ovšem třeba splnit tyto podmínky:⁵⁶

- a) *„zapisované skutečnosti mají podklad v notářském zápisu pro zápis do veřejného rejstříku nebo v notářském zápisu o rozhodnutí orgánu právnické osoby sepsaných podle jiného zákona (dále jen „podkladový notářský zápis“),*
- b) *podkladový notářský zápis obsahuje vyjádření notáře o tom, že obsah právního jednání je v souladu s právními předpisy a se zakladatelským jednáním právnické osoby, popřípadě že byly splněny formality nebo právní jednání, ke kterým jsou právnická osoba nebo její orgán povinny, nebo*
- c) *notáři byly předloženy všechny listiny, které tento nebo jiný zákon požadují pro zápis do veřejného rejstříku nebo pro založení do sbírky listin.“*

Cílem tohoto ustanovení je snaha zákonodárců odlehčit rejstříkovým soudům administrativu tím, že přenesou tento druh kompetencí na notáře a mělo by být dosaženo zkrácení úředních lhůt pro procesy a úkony spojené se zápisem firem do příslušných rejstříků.

4.5.3 PODNIKATEL NEZAPSANÝ DO OBCHODNÍHO REJSTŘÍKU

Podnikatelé nezapsaní do obchodního rejstříku se logicky neřídí ustanoveními firemního práva, protože obchodní firmu nemají. § 422 NOZ říká, že *„podnikatel, který nemá obchodní firmu, právně jedná při svém podnikání pod vlastním jménem, připojí-li k němu dodatky charakterizující blíže jeho osobu nebo obchodní závod, nesmí být klamavé.“*

Termín *„vlastní jméno“*, který NOZ používá, můžeme chápat jako legislativní zkratku, která označuje jak jméno a příjmení osoby fyzické,⁵⁷ tak i název osoby právnické.⁵⁸

⁵⁶ § 108 Zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

Mohli bychom tedy odvodit to, že fyzická osoba - podnikatel, která není zapsána do obchodního rejstříku, musí při výkonu veškerých právních úkonů používat své úřední jméno a příjmení.

Něco jiného ale říká ustanovení § 79 NOZ, které umožňuje i neomezené používání pseudonymů. Pseudonym sice není možné použít ve sféře veřejnoprávní, tzn. například nemůže být uveden na živnostenském listu podnikatele, ale ve sféře soukromoprávní může být dle NOZ využíván běžně. Podmínkou je to, aby nevznikaly pochybnosti o tom, že právní úkony činí jedna a tatáž osoba.⁵⁹

4.5.4 ROZHODNUTÍ O ZÁPISU

V případě, že rejstříkový soud zjistí, že obchodní firma vyhovuje všem požadavkům zákona a jsou splněny všechny předepsané podmínky, tak následuje:⁶⁰

- **rozhodnutí** o vydání povolení k zápisu,
- nebo tzv. **přímý zápis**, což je provedení zápisu bez vydání rozhodnutí. To je ale možné pouze v zákonem daných případech a v praxi není příliš obvyklé.

Na základě zápisu do obchodního rejstříku vzniká obchodní firma a vzhledem ke konstitutivnímu charakteru zápisu získává podnikatelský subjekt také právo k obchodní firmě a související právní ochranu.⁶¹

⁵⁷ § 77, odst. 1 *Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.*

⁵⁸ § 132 *Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.*

⁵⁹ HAMPEL, P.: *Může podnikatel vystupovat při podnikání pod pseudonymem?* Rekodifikace a praxe. 2013, roč. 1, č. 11, s. 18-19. ISSN 1805-6822, s. 18.

⁶⁰ KOŽIAK, J., ref. 2, s. 75.

⁶¹ § 12 *Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.*

5 NAKLÁDÁNÍ S OBCHODNÍ FIRMOU

Jak jsme si již v předchozí části zmínili, základním znakem firmy je její jedinečnost a nezaměnitelnost a jedním z jejích účelů je identifikace podnikatele a jeho činnosti, kterou si s ním zákazníci spojují. Proto může být velmi cenným „zbožím“, ale i zcela bezcenná. Z toho důvodu je také firma předmětem průmyslového vlastnictví a stejně jako s každou jinou hodnotou i s obchodní firmou lze různými způsoby nakládat.

5.1 Vlastnictví obchodní firmy

Důvodová zpráva k NOZ vlastnictví definuje takto: „*Jednotnost vlastnického práva je dána sepětím jeho pozitivní a negativní stránky. Pozitivní stránku vlastnického práva představuje právo vlastníka nakládat s věcí kterýmkoli způsobem podle libosti; jako negativní stránka vlastnického práva se označuje právo vlastníka zabránit zpravidla každému jinému, aby jeho věc neužíval nebo na ni jinak nepůsobil. Tento rys vlastnického práva se navrhuje vystihnout slovy, že vlastník má právo se svým vlastnictvím podle své vůle volně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit.*“⁶²

Obecně můžeme říci, že základním předpokladem nakládání s obchodní firmou je prvotní nabytí vlastnického práva k této firmě. Vlastnické právo lze nabýt dvěma způsoby - originárně či derivativně.⁶³

Originární způsob (neboli původní způsob) nabytí vlastnického práva představuje případ, kdy není vlastnické právo nabyvatele odvozeno od žádného předchozího vlastníka, tzn. není nijak závislé na předchozím vlastníkovi nebo vlastnické právo vzniká úplně poprvé. Typicky jde o případ nové zhotovené věci; v případě obchodní firmy pak máme na mysli vytvoření nové podoby obchodní firmy. K tomu většinou dochází při založení obchodní společnosti, přičemž k nabytí vlastnického práva k firmě dojde až okamžikem zápisu do obchodního rejstříku, který má konstitutivní povahu. Obchodní firma se současně se zápisem stane součástí nehmotného majetku společnosti

⁶² Důvodová zpráva k Zákonu č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. ANAG [online]. Parlament České republiky, s. 232.

⁶³ KOŽIAK, J., ref. 2, kap. 3.

(podnikatelského subjektu). Spory týkající se vlastnického práva k obchodní firmě tím pádem nejčastěji vznikají v období od vytvoření obchodní firmy do okamžiku jejího zápisu do obchodního rejstříku.

Derivativní způsob (neboli odvozený způsob) představuje nabytí vlastnického práva, které je odvozeno od vlastnictví původního (minulého) vlastníka. Existují dva typy derivativního způsobu nabývání vlastnického práva, a sice převod a přechod obchodní firmy. Přechod obchodní firmy nastává v případě dědictví firmy u fyzické osoby, případně na základě procesu nástupnictví u právnických osob. S převodem firmy se setkáváme v případě smluvních dispozic s firmou. Vzhledem k rozsahu problematiky se budeme přechodu a převodu obchodní firmy věnovat v následujících kapitolách.

5.2 Převod obchodní firmy

Na základě ustanovení § 11, odst. 4 Obchodního zákoníku bylo možné s dodržáním zásady vázanosti obchodní firmu převádět pouze souběžně s podnikem, případně jeho částí s tím, že zbývající část by byla podnikatelským subjektem přejmenována či byla zlikvidována.

Převod firmy tedy fakticky znamenal proces prodeje podniku, jehož byla obchodní firma součástí a dělo se tak prostřednictvím smlouvy o prodeji podniku, kterou upravuje § 261, odst. 3 a § 476 - 488 Obchodního zákoníku.

Převod obchodní firmy se mohl dít, opět s dodržáním zásady vázanosti, i na základě darovací smlouvy, tedy formou bezúplatného převodu dle § 269, odst. 2 Obchodního zákoníku.

Obchodní zákoník také v § 488 nařizoval, aby záznam o prodeji podniku či jeho části byl promítnut jak do společenské smlouvy, tak zaznamenán do obchodního rejstříku. Tzn. faktický převod podniku se odehrál až dnem zápisu do obchodního rejstříku.

5.2.1 PŘEVOD FIRMY V RÁMCI ÚPRAVY NOZ

NOZ termín převod firmy neupravuje výslovně jako Obchodní zákoník. Související ustanovení můžeme najít v § 427 NOZ, kde je řečeno, že „*kdo nabude obchodní firmu, má právo ji používat, pokud k tomu má souhlas svého předchůdce nebo jeho právního nástupce; vyžaduje se však, aby k obchodní firmě připojil údaj vyjadřující právní nástupnictví.*“.

Uvádění právního nástupnictví je nutné zejména pro dodržení zásady pravdivosti a výlučnosti firmy. Je zřejmé, že nástupnický podnikatelský subjekt se zřejmě místo využívání těžkopádné formy obchodní firmy s uvedením dodatku o nástupnictví rozhodne k přejmenování firmy.⁶⁴

Souhlas s nástupnictvím svojí povahou nemusí být písemný, protože jsme si již uvedli, že dispozici s obchodní firmou chápeme spíše v rovině soukromého práva a je tedy dovoleno to, co není zákonem zakázáno. Proto je uvolněna i majetková dispozice s firmou a tu lze převést bez nutnosti převedení podniku či jeho součástí.⁶⁵

V NOZ navíc ani nenalezneme speciální typ smlouvy, která by tuto koupi upravovala, konkrétně v obecných ustanoveních NOZ, která se týkají kupních smluv, není daná písemnost předepsána. To ale neznamená, že by k převodům firem v praxi docházelo často touto ústní cestou, je jasné, že by to mělo mnohá úskalí. Samotná změna vlastnictví se podobně jako v případě ustanovení Obchodního zákoníku projeví až dnem zápisu do obchodního rejstříku.

Konkrétní postup převodu obchodní firmy si můžeme ilustrovat na praktickém případě převodu firmy mezi dvěma právními osobami. Firma A převádí obchodní firmu firmě B. Firma A i B provedou změnu ve svých společenských smlouvách, kde bude vytvořeno nové jméno a bude podán návrh na zápis této změny do obchodního rejstříku. Součástí návrhu na změnu bude i příložená smlouva s doloženým souhlasem, který nabyvatel (firma B) získal od převodce (firmy A).⁶⁶

⁶⁴ POKORNÁ, J., VEČERKOVÁ, E., ref. 36, s. 8.

⁶⁵ KYSELOVÁ, T.: „*Honzík Nováků*” nebo „*sedící býk*” – úprava obchodní firmy v novém občanském zákoníku. E-pravo.cz [online]. 11. 9. 2013.

⁶⁶ § 427, odst. 1 *Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.*

Obchodní rejstřík vždy promítne změnu dříve u převodce (firmy A), resp. provede „uvolnění“ obchodní firmy. Problémem ovšem může být to, že oba návrhy na změnu nejspíše bude řešit jiný rejstříkový soud podle sídla jednotlivých podnikajících subjektů, tím pádem i soudní řízení bude probíhat nejednotně a návrhy budou projednávány odděleně společně s posuzováním zásad nezaměnitelnosti a pravdivosti. Tím pádem si praxe vynutí pravděpodobnější a zdouhavější postup,⁶⁷ kdy bude nutné návrh na změnu firmy nabyvatele (firmy B) podat až v okamžiku, kdy nabude právní moci změna obchodní firmy u převodce (firmy A).

5.2.2 LICENCE A FRANCHISING

Teoreticky možnou formou převodu obchodní firmy je poskytnutí licence k obchodní firmě.⁶⁸ V úvodu kapitoly jsme si řekli, že ze samotné povahy obchodní firmy jakožto majetkové věci vyplývá i možnost těžit z jejího jména na trhu, pověsti podnikatele a jeho produkce a tím pádem z vysoké majetkové hodnoty této firmy.

Budování hodnoty firmy je předmětem dlouhodobé činnosti podnikatelského subjektu a proto je nasnadě, že podnikatel bude usilovat o návratnost svých investic vložených do podniku tím, že poskytne jinému subjektu za úplatu oprávnění k užití své obchodní firmy. Právní úprava v NOZ licenční smlouvu upravuje v § 2358 jako „*poskytnutí oprávnění nabyvateli k výkonu práva duševního vlastnictví (licenci) v ujednaném omezeném nebo neomezeném rozsahu a nabyvatel se zavazuje, není-li ujednáno jinak, poskytnout poskytovateli odměnu.*“

Tento postup může jít částečně proti zásadě výlučnosti a pravdivosti, protože obchodní firma je svou povahou výlučné označení podnikatele a jeho produkce a její užívání cizí obchodní firmou by mohlo být bráno jako klamavé. Držitel licence by tak v podstatě podnikal pod cizí identitou. To může ovšem přinést benefit jak tomuto držiteli v podobě soutěžní výhody, tak poskytovateli licence ve formě majetkového výnosu.

⁶⁷ PEČINKA, M.: *Zamyšlení nad převodem obchodní firmy*. Právní prostor [online]. 8. 7. 2015.

⁶⁸ POKORNÁ, J., VEČERKOVÁ, E., ref. 36, s. 8-10.

Ustanovení NOZ jsou v tomto případě dostatečně flexibilní k tomu, aby takový proces prodeje licencí mohl fungovat. Ovšem výslovná právní úprava chybí. NOZ sice podmínky licenčních smluv definuje v § 2358 - 2389, ale není vyřešena celá řada otázek, např.:

- **Zásada výlučnosti pravdivosti:** licence by měla mít pouze výhradní podobu s tím, že podnikající subjekt nebude mít možnost tutéž firmu sám využívat, nebo ji poskytovat dalšímu podnikajícímu subjektu. Nabyvatel licence nebude oprávněn licenci postupovat třetím osobám.
- **Firma vs. závod:** licence ze své podstaty nemusí být poskytnuta souběžně s „*pachtem závodu*“, i když je to praktické zejména pro to, že pro udržení stávající kvality produkce je vhodné adekvátní technické a dovednostní zázemí.
- **Odlišnost právní formy poskytovatele a nabyvatele firemní licence:** zde by musel být doplněn dodatek o právní formě nabyvatele licence.
- **Zásada veřejnosti:** licence by se zapisovala do obchodního rejstříku. Tím pádem by veřejnost měla informaci o tom, že užívání firmy je propůjčeno na dohodnutou dobu.

Obdobný případ propůjčení vlastnických práv k obchodní firmě bychom mohli řešit v případě franchisingových smluv, které NOZ opět výslovně neřeší. Jde o speciální smlouvy angloamerického typu, díky kterým franchisant získá oprávnění k užití ochranné známky či obchodní firmy franchisora, zpravidla na dlouhé časové období.⁶⁹

5.3 Přejed obchodní firmy

Přejed obchodní firmy (nebo také tzv. sukcese) je obdobně jako převod upraven v rámci NOZ velmi stroze, konkrétně v § 427, odst. 2: „*Při přeměně právnické osoby přejde obchodní firma na právního nástupce, pokud s tím souhlasí; souhlas jiné osoby se nevyžaduje. Má-li právnická osoba více právních nástupců a neurčí-li se, na kterého z nich obchodní firma přechází, nepřejde obchodní firma na žádného z nich.*“

⁶⁹ § 508, odst. 1 *Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.*

Přechod obchodní firmy v podstatě znamená takovou změnu v dispozici s obchodní firmou, která se děje bez ohledu na vůli předchůdce, resp. původního majitele obchodní firmy.

Přechod se odehrává na základě odlišných skutečností, než jak tomu je v případě převodu obchodní firmy - konkrétně jde o případy:⁷⁰

- **smrt (zánik) společníka**, pokud jde o fyzickou osobu,
- **právní nástupnictví**, kdy původní podnikatelský subjekt zanikl bez likvidace a přešel na nástupnickou společnost spolu s podnikem samotným. Tím pádem na nástupnický podnik přešla i původní obchodní firma.

5.3.1 PŘECHOD OBCHODNÍ FIRMY PODNIKATELE - FYZICKÉ OSOBY

Jde o první výše uvedený případ, a sice dědictví obchodní firmy v rámci zákonného dědického řízení či ze závěti. § 11, odst. 1 Obchodního zákoníku říká, že *„Kdo zdědí podnik nebo jej nabude smlouvou, může podnikat pod dosavadní firmou s nástupnickým dodatkem, jen má-li k tomu výslovný souhlas zůstavitele nebo dědiců nebo právního předchůdce“*.

Příkladem nástupnického dodatku může být např. *„Pekařství Makovec, syn-dědic“* v případě, že původní název firmy byl *„Pekařství Makovec“*. Nutno ovšem znovu zdůraznit, že se to týká pouze podnikatelů, kteří jsou zapsáni do obchodního rejstříku. V praxi tento případ ale pravděpodobně nenastane, protože dědic by zřejmě další podnikání provozoval pod svým vlastním jménem, nikoliv pod jménem zemřelé osoby, případně by podnikání ukončil. Jiná situace by to byla, kdyby podnik zemřelé fyzické osoby měl na trhu vybudované dobré jméno a bylo by žádoucí pod stejnou obchodní firmou podnikat i nadále.⁷¹

⁷⁰ KOŽIAK, J., ref. 2, s. 28.

⁷¹ KOŽIAK, J., ref. 2, s. 29.

5.3.2 PŘECHOD OBCHODNÍ FIRMY PRÁVNICKÉ OSOBY

Jak jsme si v úvodu této kapitoly uvedli, NOZ výslovně upravuje pouze přechod obchodní firmy právnické osoby, resp. zejména pokud jde o zánik obchodní společnosti. Obchodní společnost může zaniknout dle § 171 a 173 NOZ:

- a) s **likvidací**, přičemž cílem je výmaz právnické osoby i obchodní firmy z obchodního rejstříku, dojde k vyrovnání veškerých dluhů vůči věřitelům a případně k vyplacení likvidačního zůstatku společníkům. Obchodní firma v době likvidace společnosti obsahuje dodatek „v likvidaci“. Dnem výmazu z obchodního rejstříku zanikne i obchodní firma a je uvolněna k používání jiným subjektem.⁷²
- b) **bez likvidace**, což je případ, kdy dochází k přeměně právnické osoby a tehdy hovoříme o přechodu obchodní firmy právnické osoby.

Přeměnu právnické osoby upravuje § 174 - 184 NOZ a představuje tyto typy přeměn:

Fúze: „Fúze se děje sloučením nebo splynutím nejméně dvou zúčastněných právnických osob. Při sloučení nejméně jedna ze zúčastněných osob zaniká; práva a povinnosti osob přecházejí na jedinou ze zúčastněných osob jako na nástupnickou právnickou osobu. Při splynutí zanikají všechny zúčastněné osoby a na jejich místě vzniká nová právnická osoba jako osoba nástupnická; na ni přecházejí práva a povinnosti všech zanikajících osob.“⁷³ Vzhledem k tomu, že obchodní firma představuje součást majetku právnické osoby, její přechod formou fúze se uskuteční, pokud s tím právní nástupce bude souhlasit a bude připojen nástupnický dodatek. Pokud má nástupnická právnická osoba odlišnou právní formu, musí tomu odpovídat i dodatek.

Rozdělení (rozštěpení): „Právnická osoba se rozštěpením rozděluje se založením nových právnických osob, nebo se rozděluje za současného sloučení s jinými právnickými osobami. Právnická osoba se může založit i odštěpením, nebo spojením více způsobů rozdělení. Při rozdělení právnické osoby odštěpením se rozdělovaná právnická osoba neruší, ani nezaniká, ale vyčleněná část jejích práv a povinností

⁷² PRAVDA, P.: Zánik společnosti. Hospodářské noviny (IHned.cz) [online]. 6. 9. 2013.

⁷³ § 178 Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

*přechází na existující nebo nově založenou nástupnickou osobu.*⁷⁴ Rozdělení společnosti umožňuje i přechod obchodní firmy na jednu právnickou osobu s uděleným souhlasem právního nástupce a opět musí být k obchodní firmě připojen nástupnický dodatek.

Převod jmění na společníka: *„Přechází-li přeměnou právnické osoby její jmění na nástupnickou právnickou osobu a vyžaduje-li se podle jiného právního předpisu souhlas orgánu veřejné moci k převodu práv a povinností, vyžaduje se tento souhlas i k přeměně právnické osoby.*⁷⁵ Součástí jmění společnosti je i obchodní firma, tedy k jejímu přechodu dojde po vyjádření souhlasu a připojení nástupnického dodatku.

Změna právní formy: *„Při změně právní formy se neruší ani nezaniká právnická osoba, jejíž právní forma se mění, pouze se mění její právní poměry, a jde-li o korporaci, také právní postavení jejích členů.*⁷⁶ Nástupnická právnická osoba může nadále podnikat s použitím staré obchodní firmy, k čemuž není třeba souhlas ani připojení nástupnického dodatku. Nutné je ovšem promítnout změnu právní formy do povinného dodatku.

V souvislosti s přechodem obchodní firmy lze namítnout, že princip udělování souhlasu s převzetím a použitím původní obchodní firmy je poněkud nesmyslný. Je totiž zbytečné požadovat, aby si nástupnická společnost sama udělila souhlas s použitím jí nabyté obchodní firmy. Pokud by s tím společnost nesouhlasila, tak by ji jednoduše používat nezačala. Dojde-li k případu, že obchodní firma na žádnou nástupnickou společnost nepřejde, nastane okamžik jejího uvolnění.⁷⁷

⁷⁴ § 179 tamtéž.

⁷⁵ § 182 tamtéž.

⁷⁶ § 183, odst. 1 tamtéž.

⁷⁷ KOŽIAK, J., ref. 2, s. 29.

5.4 Změna obchodní firmy

Nyní se podíváme na případy, kdy se bude měnit samotné znění obchodní firmy, tedy kmen, část kmene či dodatek a jaká jsou pravidla pro provádění a zplnění takovéto změny u právnických osob i podnikatelů - fyzických osob.

5.4.1 ZMĚNA OBCHODNÍ FIRMY PODNIKATELE - FYZICKÉ OSOBY

Změna obchodní firmy podnikatelů - fyzických osob, se děje nejčastěji důvodu změny jména, což se týká zejména žen-podnikatelek z titulu uzavření sňatku. Podnikání pod původním jménem bylo žádoucí zejména z důvodu zachování dobrého jména na trhu, ale odporovalo to zásadě pravdivosti. NOZ umožňuje podnikatelům - fyzickým osobám i nadále využívat původní jméno, ale je nutné změnu jména uveřejnit, např. na webových stránkách podniku.⁷⁸

V souvislosti se změnami v soukromém právu, které nastaly mimo jiné díky přijetí NOZ, se změny v obchodní firmě fyzických osoby nebudou dít často z toho důvodu, že NOZ významně uvolnil pravidla pro zápis obchodní firmy podnikatelů - fyzických osob do obchodního rejstříku, jak jsme si řekli v kap. 4.2 (Obchodní firma fyzické osoby).

5.4.2 ZMĚNA OBCHODNÍ FIRMY PRÁVNICKÉ OSOBY

Změna obchodní firmy právnické osoby se může dít buď dobrovolně nebo povinně. Povinná změna obchodní firmy, konkrétně kmene nebo dodatku, vyplývá z ustanovení zákona či soudu. Typickým příkladem může být skutečnost, kdy dojde k z různých důvodů k odchodu společníka a převodu obchodního podílu na jinou osobu a jméno odchodícího společníka figuruje v obchodní firmě. Obchodní firma tím pádem musí být změněna, aby bylo vyhověno zásadě nezaměnitelnosti a pravdivosti.⁷⁹

⁷⁸ KOŽIAK, J., ref. 2, s. 67.

⁷⁹ FALDYNA, F. a kol.: *Obchodní právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2005. 1345 s. (Meritum). ISBN 80-86395-90-1, s. 37.

Veřejná obchodní společnost

Změna firmy veřejné obchodní společnosti obnášela nejdříve změnu společenské smlouvy, na základě čehož mohl být podán návrh na nový zápis v obchodním rejstříku. Změna společenské smlouvy nastala až po jejím schválení všemi společníky či jejich většinou. Společnost vystupovala pod původní obchodní firmou až do okamžiku provedení zápisu v obchodním rejstříku.⁸⁰

Nynější zákonná úprava je velmi podobná s tím, že posiluje význam veřejné obchodní společnosti jako společnosti osobní. Změnu obchodní firmy schvaluje valná hromada formou změny společenské smlouvy, jež má podobu veřejné listiny⁸¹ a schvalování v tomto případě chápeme jako projev vůle všech společníků směřující ke změně smlouvy.⁸²

Komanditní společnost

Obdobně jako v předchozím případě byla i u změny obchodní firmy komanditní společnosti nutná i změna společenské smlouvy jako podkladu pro následný zápis do obchodního rejstříku. K odsouhlasení změny bylo třeba souhlasu všech společníků, případně většiny, pokud tak umožňovala společenská smlouva.⁸³

Společnost s ručením omezeným

Souhlas se změnou obchodní firmy byl původní legislativou vyžadován ze strany všech společníků, případně jiným způsobem, pokud to společenská smlouva umožňovala. Rozhodnutí o změně společenské smlouvy, jejíž povinnou součástí je i obchodní firma, byla v kompetenci valné hromady či jiných orgánů společnosti.⁸⁴ Přijetí změny ve společenské smlouvě je podmíněno souhlasem dvou třetin hlasů všech společníků.⁸⁵ Účinky ve změně společenské smlouvy, v našem případě i obchodní firmy, budou

⁸⁰ § 79, odst. 1 *Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.*

⁸¹ § 3026 *Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.*

⁸² § 99 *Zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.*

⁸³ § 97, odst. 4 *Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.*

⁸⁴ DVOŘÁK, T.: *Společnost s ručením omezeným*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008. 428 s. ISBN 9788073573447, s. 67.

⁸⁵ § 171 *Zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.*

platné až dnem zápisu změny do obchodního rejstříku. Společenská smlouva má podobu veřejné listiny či notářského zápisu.⁸⁶

Akciová společnost

Ustanovujícím dokumentem akciové společnosti je zakladatelská smlouva či listina. Souběžně s tím byly na ustanovující valné hromadě schváleny stanovy akciové společnosti, které byly povinnou součástí předkládaných dokumentů potřebných pro zápis společnosti do obchodního rejstříku.⁸⁷

Nedílnou součástí ustanovujících listin byla i obchodní firma. Mělo-li dojít ke změně obchodní firmy, bylo třeba, aby byli na příslušné valné hromadě přítomni akcionáři s minimálně 30% akciovým podílem. O změně stanov (obchodní firmy) pak mohla rozhodnout minimálně dvoutřetinová většina všech přítomných akcionářů, pokud se stanovy neřídily jinými pravidly.⁸⁸ Změna stanov (obchodní firmy) byla platná dnem účinnosti, který byl na valné hromadě určen a změna byla následně opět promítnuta do obchodního rejstříku.⁸⁹ Nová právní úprava nepřináší významné změny v úpravě změny obchodní firmy.

Družstvo

Veškeré interní záležitosti družstva včetně obchodní firmy byly upraveny stanovami jako základním a jediným povinným ustanovujícím dokumentem. Změna stanov (a obchodní firmy) byla v kompetenci členské schůze s tím, že změna obchodní firmy vyžadovala vydání stanov nových. Stanovy nabyly účinnosti dnem schválení na členské schůzi a dále byly evidovány v příslušné sbírce listin u rejstříkového soudu.⁹⁰

⁸⁶ § 3020 *Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.*

⁸⁷ DĚDIČ, J.: *Akciové společnosti*. 7. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 672 s. ISBN 9788074004049, s. 68.

⁸⁸ § 185 a 186, odst. 2 *Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.*

⁸⁹ ELIÁŠ, K., POKORNÁ, J., DVOŘÁK, T.: *Kurs obchodního práva: obchodní společnosti a družstva*. 6. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. 503 s. ISBN 9788074000485, s. 287.

⁹⁰ DVOŘÁK, T.: *Družstevní právo*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006. 390 s. ISBN 8071795518.

Nová legislativa snížila počet členů družstva na tři z původních pěti,⁹¹ přičemž stanovy (obsahující údaje o obchodní firmě) nadále zůstaly jediným povinným dokumentem schvalovaným a měněným pouze na (ustanovující) členské schůzi.⁹²

5.5 Zánik vlastnického práva k obchodní firmě

NOZ výslovně neobsahuje právní úpravu zániku vlastnického práva k obchodní firmě. Pokud obchodní firmu bereme jako součást nehmotného majetku firmy, tak můžeme uvažovat v rovině, že k zániku vlastnického práva dojde stejným způsobem jako u kterékoliv jiné věci, a to na základě různých právních skutečností. Vlastnické právo k obchodní firmě může zaniknout absolutním či relativním způsobem.⁹³

Absolutní zánik vlastnického práva k obchodní firmě představuje takovou situaci, kdy dojde k zániku vlastnického práva a to již není nikým jiným nabyto. Typicky jde o případ zničení či spotřebování hmotné věci. Obchodní firma jakožto nehmotná věc nelze zničit ani spotřebovat, tím pádem ani absolutní zánik obchodní firmy není v praxi možný.

Relativní zánik vlastnického práva k obchodní firmě znamená zánik práva osoby jedné a současné nabytí vlastnického práva u osoby druhé. V případě obchodní firmy je typickým příkladem relativního zániku vlastnického práva uzavření kupní či darovací smlouvy, na základě které dochází k převodu obchodní firmy včetně souvisejících vlastnických práv.

Existují i další specifické skutečnosti, na základě kterých zaniká vlastnické právo z vůle vlastníka hmotné či nehmotné věci (firmy):⁹⁴

Opuštění, což je případ, kdy původní vlastník věci vyjádří svou vůli nadále věc nevlastnit, resp. zbavit se vlastnického práva. To platí i pro případ opuštění obchodní firmy. Zvláštností této situace jsou důsledky týkající se zápisu do obchodního rejstříku,

⁹¹ § 552, odst. 2 *Zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.*

⁹² § 656 *tamtéž.*

⁹³ FIALA, J. a kol.: *Občanské právo.* Praha: ASPI, a. s., 2006. 1000 s. ISBN 80-7357-212-5.

⁹⁴ KOŽIAK, J., ref. 2, kap. 3.

protože nutným krokem souvisejícím s opuštěním obchodní firmy je i následný výmaz z obchodního rejstříku. Opuštění obchodní firmy je tak následováno buď výmazem samotného podnikatele či zápisem nové podoby obchodní firmy do obchodního rejstříku.

Promlčení, jež je upraveno § 612 NOZ, který říká: „*V případě práva na život a důstojnost, jméno, zdraví, vážnost, čest, soukromí nebo obdobného osobního práva se promlčují jen práva na odčinění újmy způsobené na těchto právech*“. Promlčení vyplývá z toho titulu, že je obchodní firma druhem jména dle § 423 NOZ. Obchodní firma se sice osobního práva netýká, ale je předmětem vlastnického práva a to dle § 614 NOZ nelze promlčet, ani pokud uplynou zákonem dané promlčecí lhůty. Promlčet jdou pouze práva vlastníka obchodní firmy plynoucí z porušení ustanovení firemního práva, která jsou uplatněná vůči třetím osobám. K tomuto právu se váže standardní promlčecí lhůta, která činí dle § 629 NOZ tři roky (ustanovení Obchodního zákoníku přitom povolovala čtyřletou promlčecí lhůtu); má ovšem dispozitivní povahu, to znamená po dohodě může být promlčecí lhůta jiná.

Prekluze nastává pouze v případech, které výslovně stanovuje zákon. Jde o případ, kdy vlastnické právo nebylo ve stanovené lhůtě uplatněno, ovšem NOZ ani žádný další zákon neupravuje prekluzi obchodní firmy, tzn. ani vlastnické právo k obchodní firmě prekluzi nepodléhá.

6 OCHRANA OBCHODNÍ FIRMY

Každý podnikatelský subjekt, který je zapsán do obchodního rejstříku, má právo na exkluzivní využívání své obchodní firmy, což plyne ze zásady nezaměnitelnosti a priority, a také na to, aby byl legislativou chráněn, pokud by došlo k neoprávněnému zásahu do práv spojených s využíváním obchodní firmy.

Právní úprava obchodní firmy spadá do působnosti veřejného i soukromého práva. Veřejnoprávní ustanovení týkající se ochrany obchodní firmy bychom mohli hledat v právu trestním, správním, občanském procesním, Zákoně o ochranných známkách, atd.⁹⁵

My se zaměříme zejména na oblast soukromého práva, konkrétně na ustanovení Obchodního zákoníku, která rozlišují instituty absolutní a relativní ochrany obchodní firmy a také na to, jaké změny se promítly do rekodifikované právní úpravy NOZ.

6.1 Ochrana obchodní firmy v Obchodním zákoníku

6.1.1 ABSOLUTNÍ OCHRANA

Režim absolutní ochrany obchodní firmy řešil § 12, odst. 1 Obchodní zákoník, který říkal: *„Kdo byl dotčen na svých právech neoprávněným užíváním firmy, může se proti neoprávněnému uživateli domáhat, aby se takového jednání zdržel a odstranil závadný stav. Dále může požadovat vydání bezdůvodného obohacení a přiměřené zadostiučinění, které může být poskytnuto i v penězích.“*

Pokud se blíže zamyslíme nad povahou těchto výše uvedených nároků, tak záviselo zejména na tom, jakou povahu měla podoba protiprávního jednání. Odstranění či zdržení se závadného jednání mělo směřovat k odstranění takového jednání, naproti tomu bezdůvodné obohacení či různé formy zadostiučinění měly kompenzovat vzniklou škodu.

⁹⁵ LOCHMANOVÁ, L.: *Ochrana obchodní firmy*. Právní rádce [online]. 26. 4. 2007.

§ 47 Obchodního zákoníku vymezoval předmět ochrany nejen ve vztahu k samotné obchodní firmě, ale také k označení či úpravě produkce podniku či dalších výsledků tvůrčí lidské činnosti, které byly příznačné pro daný zákaznický okruh podniku.

Absolutní ochrana respektovala zásadu priority, to znamená týkala se podnikatelského subjektu, který použil obchodní firmu jako první, tzn. u koho byl jako první proveden zápis do obchodního rejstříku.⁹⁶

Zajímavé je, že pokud soud vyhověl jedné z protistran soudního sporu (ať už straně žalující či žalované), tak měla vítězná strana na náklady strany neúspěšné právo na uveřejnění rozsudku v soudem určeném rozsahu, formě a způsobu uveřejnění.⁹⁷

Pokud se blíže podíváme na **seznam práv**, která mohla poškozená strana u soudu uplatnit,⁹⁸ dostaneme se k tomuto výčtu:⁹⁹

Zdržení se závadného jednání: cílem bylo zabránit narušiteli firemního práva, aby nadále užíval obchodní firmu, která je zapsána oprávněnému podnikatelskému subjektu, případně ji užíval ve zkrácené či zkomolené formě, které byla ve výsledku opět zaměnitelná s oprávněnou stranou. Problémem v tomto případě mohla být obtížná vynutitelnost těchto žalob, případně kolize toho, že podnikatelský subjekt byl povinen na jednu stranu činit právní úkony pod původní firmou a zároveň mu soud ukládal zákaz tuto obchodní firmu používat z titulu závadného soutěžního jednání.

Odstranění závadného stavu: oprávněná strana se s pomocí tohoto nástroje, konkrétně odstraňovací (restituční) žaloby, domáhala toho, aby soud uložil protistraně povinnost závadný stav odstranit. Cílem žaloby byl návrh na změnu obchodní firmy a nový zápis do obchodního rejstříku ze strany narušitelské. Změna obchodní firmy pak mohla znamenat:

⁹⁶ ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Obchodní zákoník: komentář*. 12. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 1380 s. ISBN 9788074000553, s. 32.

⁹⁷ FALDYNA, F. a kol., ref. 79, s. 45.

⁹⁸ § 12, odst. 1a § 53 2 *Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník*.

⁹⁹ Dále dle LOCHMANOVÁ, L., ref. 95.

- vypuštění závadné části firmy,
- připojení nové části firmy, resp. dodatku,
- vytvoření nové obchodní firmy.

Je ovšem důležité zmínit, že do doby pravomocného rozhodnutí soudu byla strana narušitele povinna stále využívat „závadnou“ formu obchodní firmy, což nebylo zrovna šťastné řešení vzhledem k tomu, jaké to mohlo mít ekonomické a právní následky pro poškozenou stranu.

Vydání bezdůvodného obohacení: ustanovení se řídilo úpravou § 2991, odst. 1 NOZ: „Kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil.“ Jako bezdůvodné obohacení chápeme stav, kdy „byl získán majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám.“¹⁰⁰

Přiměřené zadostiučinění: mělo za úkol nahradit poškozenému újmu, ke které došlo neoprávněným použitím obchodní firmy. Zadostiučinění mohlo mít formu:

- hmotnou (finanční), např. v podobě náhrady ušlého zisku,
- nehmotnou, která měla většinou podobu veřejné omluvy či sdělení.

V obou případech o výši a formě zadostiučinění rozhodoval dle návrhu poškozené strany soud. Zejména v případě hmotné formy zadostiučinění bylo ale velmi obtížně vyčíslit celkovou výši plnění a závažnost související újmy.

Náhrada škody: náhradu škody konkrétně upravoval § 373 - 386 Obchodního zákoníku, přičemž v tomto případě zákon přísněji pohlížel na odpovědnost žalované strany. Odpovědnosti mohl být žalovaný zbaven pouze v případě, že k porušení pravidel soutěže došlo nezávisle na jeho vůli. Škoda byla nahrazována buď odpovídající finanční částkou (ušlý či nahrazený zisk), nebo povinností uvést věci v původní stav.¹⁰¹

¹⁰⁰ § 2991, odst. 2 Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁰¹ § 378 - 381 Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

6.1.2 RELATIVNÍ OCHRANA

Fyzické osoby - podnikatelé i nepodnikatelé a právnické osoby se mohou účastnit hospodářské soutěže, v rámci které mají možnost rozvoje své podnikatelské činnosti za účelem dosažení hospodářských prospěchů, sdružovat se k výkonu takové činnosti, ale zároveň jsou tyto osoby povinny dodržovat veškerá pravidla hospodářské soutěže.¹⁰²

Relativní ochrana obchodní firmy vychází z práva nekalé soutěže, jež upravuje § 44, odst. 1 Obchodního zákoníku, tzv. generální klauzule nekalé soutěže: „*Nekalou soutěží je jednání v hospodářské soutěži či v hospodářském styku, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže a je způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům, spotřebitelům či zákazníkům. Nekalá soutěž se zakazuje.*“

Oproti výše uvedenému typu ochrany bylo nezbytně nutné, aby obě strany byly v prokazatelném soutěžním vztahu, jednání bylo způsobilé ke způsobení újmy, materiální či nemateriální, protistraně a bylo tak v rozporu s dobrými mravy soutěže. Režim absolutní ochrany požadoval, aby ke způsobení újmy již došlo.¹⁰³ Typické příklady nekalosoutěžního jednání jsou:

Vyvolání nebezpečí záměny:¹⁰⁴ v tomto případě je předpokladem zaměnitelnost, případně i klamavost obchodní firmy, resp. u spotřebitelů je vyvolán dojem, že existuje hospodářská či jiná souvislost s firmou jiného soutěžitele.¹⁰⁵ Nebezpečí záměny hrozí zejména v těchto případech:¹⁰⁶

- obchodní firma je již po právu využita jiným soutěžitelem,
- podnikatelský subjekt narušující soutěž využívá zvláštní označení podniku či úpravy výrobků či obchodních materiálů (označení obalů, katalogů, reklamních materiálů), které jsou příznačné pro jiný (oprávněný) podnikatelský subjekt,
- napodobování výrobků, obalů či výkonů jiného (oprávněného) podnikatelského subjektu s výjimkou situace, kdy k napodobení došlo v nezbytných případech ve

¹⁰² § 41 Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

¹⁰³ LOCHMANOVÁ, L., ref. 95.

¹⁰⁴ § 47 Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

¹⁰⁵ LOCHMANOVÁ, L., ref. 95.

¹⁰⁶ § 47 Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

funkčních a estetických parametrech výrobků, případně napodobitel minimalizoval nebezpečí záměny jinými opatřeními.

Klamavé označení zboží a služeb: jde o takové označení, které má schopnost vyvolat mylný dojem o tom, že jím označené výkony daného podniku pocházejí z určitého státu, oblasti, místa či výrobce nebo se vyznačují zvláštními charakteristickými znaky či jakostí.¹⁰⁷ Příkladem klamavého označení obchodní firmy může být zdůraznění např. kmene obchodní firmy či jeho částí, případně jsou tyto části uvedeny na méně viditelných částech obalu výrobku. Tím pádem by celkový vzhled obalu výrobku připomínal produkt jiného soutěžitele.¹⁰⁸

Parazitování na pověsti: jde o „využívání pověsti podniku, výrobků nebo služeb jiného soutěžitele s cílem získat pro výsledky vlastního nebo cizího podnikání prospěch, jehož by soutěžitel jinak nedosáhl.“¹⁰⁹ Tato forma narušení soutěže je provázána s předchozími dvěma typy a nezbytným předpokladem je existence dobrého jména oprávněné protistrany. Při posuzování tohoto případu se nepřihlíží k tomu, jestli parazitující subjekt užitku skutečně dosáhl, důležité je pouze samotné nekalé jednání.

Klamavá reklama: představuje takové šíření údajů o podniku a jeho produkci, které je „způsobilé vyvolat klamnou představu a zjednat tím vlastnímu nebo cizímu podniku v hospodářské soutěži nebo v hospodářském styku prospěch na úkor jiných soutěžitelů, spotřebitelů nebo dalších zákazníků.“¹¹⁰ Příkladem klamavé reklamy je např. reklama, v rámci níž jsou produktu připisovány nereálné vlastnosti, které přesto mohou vyvolat ve spotřebiteli klamnou představu. Např. krém proti vráskám v reklamním spotu za 14 dnů zcela vyhladí obličej každého věku ode všech vrásek.

Klamavost reklamy spojená s obchodní firmou může podobně jako v případě klamavého označení produkce nastat ve chvíli, kdy dojde k potlačení či zdůraznění některých částí obchodní firmy, tím pádem by význam obchodní firmy nabyl jiného smyslu.

¹⁰⁷ § 46, odst. 1 *Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.*

¹⁰⁸ § 45, odst. 3 *tamtéž.*

¹⁰⁹ § 48 *tamtéž.*

¹¹⁰ § 45, odst. 1 *tamtéž.*

6.2 Ochrana obchodní firmy v NOZ

NOZ v rámci ochrany firmy pracuje zejména se zásadou priority, kdy říká: „*Ochrana práv k obchodní firmě náleží tomu, kdo ji po právu užil poprvé. Kdo byl dotčen ve svém právu k obchodní firmě, má stejná práva jako při ochraně před nekalou soutěží.*“¹¹¹ Druhá část tvrzení se od ustanovení § 12 Obchodního zákoníku liší, protože abstrahuje od formulace „*kdo byl dotčen na svých právech neoprávněným užíváním firmy*“.

V § 2988 NOZ zjistíme, že je podnikatelský subjekt chráněn stejným způsobem jako v případě Obchodního zákoníku včetně všech souvisejících nároků absolutní ochrany, tzn. zdržení se nekalosoutěžního jednání, odstranění závadného stavu, náhrada škody, přiměřené zadostiučinění a vydání bezdůvodného obohacení. Na rozdíl od předchozí právní úpravy má institut absolutní ochrany kořeny ve vlastnickém právu k obchodní firmě.¹¹²

Veškeré prostředky ochrany obchodní firmy jsou v NOZ stejně jako v Obchodním zákoníku navrženy stejně, tj. na principu objektivní odpovědnosti¹¹³ (bez ohledu na zavinění. K uplatnění nároku musí dojít ke splnění tří podmínek:

- zásah do práva k obchodní firmě,
- neoprávněnost zásahu,
- příčinná souvislost mezi zásahem do práva k obchodní firmě a jeho neoprávněností.

Všechny tyto nároky¹¹⁴ mají kumulativní povahu a je možné je uplatnit současně včetně nároků peněžních:

Zdržení se závadného jednání: NOZ na rozdíl od Obchodního zákoníku výslovně neukládá povinnost, aby narušitelská strana vystupovala pod „*závadnou*“ obchodní firmou do okamžiku změny v obchodním rejstříku. Pokud ale narušitelská strana

¹¹¹ § 423, odst. 2 *Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.*

¹¹² POKORNÁ, J., VEČERKOVÁ, E., ref. 35, s. 11.

¹¹³ DEVÁTÝ, S., TOMAN, P.: *Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob.* 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2001. 199 s. ISBN 8072012975, s. 93.

¹¹⁴ Dále dle KOŽIAK, J., ref. 2, s. 84-89.

používá označení obchodní firmy, které není zapsáno v obchodním rejstříku, tak se zdržovací nárok uplatnit může.

Odstranění závadného stavu: aktuální judikatura neukládá povinnost změnit obchodní firmu tak, aby nebyla zaměnitelná. Řeší rovnou povinnost odstranit závadnou část obchodní firmy a následně tuto změnu zplatnit zápisem do obchodního rejstříku.

Přiměřené zadostiučinění: jeho úpravu nalezneme v § 2951 NOZ: „*Nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.*“

Zadostiučinění může být tedy poskytnuto ve hmotné i nehmotné podobě stejně jako v předchozí legislativní úpravě. Přesná pravidla v poskytování peněžní formy přiměřeného zadostiučinění stanovena nejsou, pouze v případě porušování základních lidských práv, např. výhrůžky, zveřejňování soukromých údajů, diskriminace, atd.¹¹⁵

Vydání bezdůvodného obohacení: tento nárok upravuje NOZ v § 2991 - 3005. Ustanovení zákona říká: „*Ten, kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil*“, přičemž výčet skutkových podstat bezdůvodného obohacení je obsahem § 2991, odst. 2: „*Bezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám.*“

V tomto případě máme na mysli získání majetkového prospěchu z neoprávněného užití obchodní firmy, tím pádem budou předmětem bezdůvodného obohacení příjmy dosažené neoprávněným užitím obchodní firmy ponížené o náklady vynaložené na dosažení těchto příjmů.

¹¹⁵ § 2957, odst. 2 *Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.*

7 ZHODNOCENÍ ZMĚN V RÁMCI NOZ

NOZ obchodní firmu stále chápe jako značení podnikatelských subjektů, které podléhá povinnosti zápisu do obchodního rejstříku. Tím pádem jde o institut, který je vyhrazený těm subjektům, které povinnost zápisu do obchodního rejstříku mají nebo kteří o zápis stojí dobrovolně. Na druhou stranu je otázkou, zda je dobře, že i současná právní úprava používá sporný a veřejností často špatně chápaný a interpretovaný pojem „firma“, což může i nadále způsobovat celou řadu problémů.

Funkce obchodní firmy NOZ nemění, ale akcentuje zejména rozlišovací (identifikační) funkci na trhu a v konkurenčním prostředí. Fyzické osoby - podnikatelé již nemají povinnost striktně dodržovat podobu obchodní firmy odpovídající jejich jménu a příjmení (dodržovat zásadu vázanosti) ale mají možnost zatraktivnit podobu obchodní firmy díky volnějším pravidlům, která NOZ stanovuje a zároveň tak mít větší zájem na ochraně obchodní firmy. Stejně tak pokud dojde ke změně úředního jména fyzické osoby, nemá tato osoba již povinnost připojovat další povinný dodatek k obchodní firmě, tím pádem nedojde k riziku, že budou spotřebitelé mateni. Právníkové osoby mají téměř nelimitovanou možnost tvorby obchodní firmy. Vždy je ale nutné myslet na zásadu nezaměnitelnosti a pravdivosti a dbát na to, aby použití obchodní firmy nenarušovalo hospodářskou soutěž.

NOZ obsahuje významné pochybení v úpravě zásady firemní povinnosti. Obchodní zákoník vyžadoval, aby podnikatel veškeré právní úkony činil pod svou obchodní firmou, což NOZ neřeší. Pokud by došlo v praxi k využívání odlišných názvů podnikatelského subjektu od oficiální obchodní firmy zapsané v obchodním rejstříku (např. i v listinných dokumentech), mohli bychom to vnímat jako narušení právní jistoty v podnikatelském prostředí a otázkou zůstává, jak by potom byla zajištěna kontrola a vymahatelnost zásady nezaměnitelnosti a pravdivosti.

Jedním z přínosů NOZ může být to, že díky věcnému charakteru obchodní firmy je firma více propojena s osobou podnikatele a s jeho vlastnickými (průmyslovými) právy. Právní úprava NOZ posiluje vlastnost obchodní firmy jako součásti majetku podniku, což otevírá svobodnější možnosti v dispozicích s firmou. Fyzický "*podnik*" a firma

nemusí tvořit jeden celek, takže k převodu firmy může docházet i samostatně (odděleně).

Významný pokrok a zjednodušení přinesl NOZ do úpravy firemního práva podnikatelských seskupení, resp. koncernů. Jednak došlo k zobecnění samotného významu koncern, který byl dříve vztahován pouze k právnickým osobám, ale zejména umožnil použití srozumitelných a veřejností snadno čitelných obchodních firem, které sice obsahují shodné prvky, ale nemají předepsány těžkopádné dodatky. Navíc na rozdíl od Obchodního zákoníku se NOZ v případě podnikatelských seskupení neomezoval pouze na právnícké osoby, ale i na fyzické osoby - podnikatele, které byly či nebyly zapsány do obchodního rejstříku. Byla tak akcentována skutečnost, že i podnikatelé nezapsaní do obchodního rejstříku mohou být součástí podnikatelského seskupení.

Hovoříme-li o převodu firmy, nutno podotknout, že NOZ poměrně nedostatečně upravuje problematiku převodu obchodní firmy v případě poskytování licencí či franchisingových smluv. Nijak neošetřuje to, jakým způsobem bude nahrazena obchodní firma poskytovatele licence, pokud dojde k jejímu postoupení nabyvateli na základě odpovídající licenční smlouvy. Navíc může dojít k dalšímu problému, a sice že právní forma poskytovatele licence a nabyvatele bude odlišná, tím pádem bude třeba vyřešit finální podobu obchodní firmy.

Ochrana firemního práva vychází mimo jiné i z principů právní úpravy nekalé soutěže. Podnikatelský subjekt má v rámci absolutní i relativní ochrany zákonem dány různé formy kompenzačních opatření v případě neoprávněného zásahu do práv spojených s jeho obchodní firmou. Není jednoduché říci, zda větší volnost v právní úpravě NOZ přispěje ke kvalitnějšímu soutěžnímu prostředí. Pokud zobecníme pravidla NOZ, tak můžeme na jednu stranu říci, že přinesl stručnější úpravu firemního práva, ovšem to předpokládá, že sporné případy budou často řešeny jednotlivě. To nemusí být zrovna šťastné vzhledem k administrativní vytíženosti soudů a z toho plynoucích dlouhých lhůt pro vyřízení sporů. To může v praxi znamenat významné překážky v ekonomické činnosti podniků. NOZ se to snažil částečně vyřešit přenesením kompetencí v zápisu do obchodních rejstříků na notáře.

ZÁVĚR

Soukromé právo v České republice prošlo snad největší změnou od svého vzniku. Konkrétně firemní právo, které bylo do té doby upraveno zejména Obchodním zákoníkem, prodělalo legislativní úpravu v rámci Nového občanského zákoníku a souběžně také ustanoveními Zákona o obchodních korporacích.

Jak jsme si v práci ukázali, NOZ přinesl celou řadu zjednodušení, ale nepomohl vyřešit všechny sporné a problematické body legislativy minulé. Naopak se s jeho účinností objevily další rozpory.

Obchodní firma se zcela jistě přiblížila své identifikační funkci a podnikatelské subjekty mají díky tomu větší zájem na její kvalitě a zákonné ochraně. Naproti tomu otevřela větší prostor pro velké množství výjimek a individuálně řešených případů souvisejících s uplatňováním firemního práva. Poměrně významným nedostatkem může být také ponechání samotného termínu obchodní firmy, protože nedošlo k vyřešení nesprávné interpretace a chápání významu obchodní firmy veřejností.

Jak jsme v průběhu zkoumání úpravy obchodní firmy Novým občanským zákoníkem zjistili, existuje zde ještě celá řada nedořešených oblastí, což může být paradoxně přínosem pro další rozvoj firemního práva. Velké riziko ovšem spočívá v tom, že sporně či nedostatečně nastavená pravidla mohou být velice snadno zneužívána a zbytečně tak dojde k nárůstu soudních sporů v oblasti firemního práva, kterým by jinak jasnější právní úprava zamezila.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

DĚDIČ, J.: *Akciové společnosti*. 7. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 672 s. ISBN 9788074004049.

DEVÁTÝ, S., TOMAN, P.: *Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2001. 199 s. ISBN 8072012975.

DVOŘÁK, T.: *Společnost s ručením omezeným*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008. 428 s. ISBN 9788073573447.

DVOŘÁK, T.: *Družstevní právo*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006. 390 s. ISBN 8071795518.

ELIÁŠ, K. a kol.: *Obchodní zákoník: praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900*. 5. přeprac. a rozš. vyd. podle stavu k 1.11.2006. Praha: Linde, 2006, s. 975 s. ISBN. 8072016245.

ELIÁŠ, K., POKORNÁ, J., DVOŘÁK, T.: *Kurs obchodního práva: obchodní společnosti a družstva*. 6. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. 503 s. ISBN 9788074000485.

FALDYNA, F. a kol.: *Obchodní právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2005. 1345 s. (Meritum). ISBN 80-86395-90-1.

FIALA, J. a kol.: *Občanské právo*. Praha: ASPI, a. s., 2006. 1000 s. ISBN 80-7357-212-5.

HAMPEL, P.: *Může podnikatel vystupovat při podnikání pod pseudonymem?* *Rekodifikace a praxe*. 2013, roč. 1, č. 11, s. 18-19. ISSN 1805-6822.

HUŠEK, J.: *Novela obchodního zákoníku a firma podnikatele – fyzické osoby*. *Právo a podnikání*. 2001, roč. 10, č. 3, s. 6–8. ISSN 1211-1120.

KOŽIAK, J.: *Obchodní firma v novém občanském zákoníku*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 124 s. ISBN 9788021064201.

KULHÁNEK, M.: *Pojetí a základní zásady firemního práva*. *Právní rozhledy*. 2000, roč. 8, č. 7, s. 294-299. ISSN 1210-6410.

LOCHMANOVÁ, L.: *Poznámky k problematice obchodního jména*. *Právo a podnikání*. 1996, roč. 5, č. 5, s. 4–10. ISSN 1211-1120.

MACEK, J.: *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000. 481 s. ISBN 80-7179-256-x.

PELIKÁNOVÁ, I.: *Firemní právo v novém obchodním zákoníku*. ASPI (právní informační systém). Wolters Kluwer ČR.

PELIKÁNOVÁ, I.: *Komentář k obchodnímu zákoníku: (s přihlédnutím k evropskému právu)*. 4. aktualizované vyd. Praha: ASPI, 2004. 607 s. ISBN 8073570092.

POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. Díl*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2009. 1115 s. ISBN 978-80-7357-491-8.

ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Obchodní zákoník: komentář*. 12. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 1380 s. ISBN 9788074000553.

ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 1469 s. ISBN 978-80-7400-354-7.

TOMSA, M.: *K obchodnímu jménu a jeho ochraně*. ASPI (právní informační systém). Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 2. 2016].

VEČERKOVÁ, E.: *Obchodní firma*. In ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 965-990. ISBN 9788074783708.

WALDER, I.: *Co je to tzv. předregistrace názvu právnické osoby? Rekodifikace a praxe*. 2013, roč. 1, č. 7, 25 s. ISSN 1805-6822.

Seznam použitých internetových zdrojů

ČERNÝ, M.: *České koncernové právo podle evropského vzoru*. Epravo.cz [online]. 28. 6. 2001 [cit. 12. 2. 2016]. Dostupné z <<http://www.epravo.cz/top/clanky/ceske-koncernove-pravo-podle-evropskeho-vzoru-10001.html>>.

Důvodová zpráva k Zákonu č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. ANAG [online]. Parlament České republiky [cit. 10. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.anag.cz/Files/file/duvodova_obcz.pdf>.

KOČÍ, P.: *Co je to obchodní firma?* E-advokacie [online]. 7. 3. 2005 [cit. 14. 2. 2016]. Dostupné z <<http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/obchodni-pravo/co-je-to-obchodni-firma-.htm>>.

KYSELOVÁ, T.: *„Honzík Nováků” nebo „sedící býk” – úprava obchodní firmy v novém občanském zákoníku*. E-pravo.cz [online]. 11. 9. 2013 [cit. 3. 2. 2016]. Dostupné z: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/honzik-novaku-nebo-sedici-byk-uprava-obchodni-firmy-v-novemobcanskem-zakoniku-92158.html39>>.

LOCHMANOVÁ, L.: *Obchodní firma a tvorba firemního kmene I.* Právní rádce [online]. *Economia*, pub. 20. 12. 2006 [cit. 3. 2. 2016]. ISSN 1213-61 7693. Dostupné z <<http://pravnicaradce.ihned.cz/c1-20014280-obchodni-firma-a-tvorbafiremniho-kmene-i>>.

LOCHMANOVÁ, L.: *Ochrana obchodní firmy.* Právní rádce [online]. 26. 4. 2007 [cit. 10. 2. 2016]. Dostupné z <<http://pravnicaradce.ihned.cz/c1-20997610-ochrana-obchodni-firmy>>.

PEČINKA, M.: *Zamyšlení nad převodem obchodní firmy.* Právní prostor [online]. 8. 7. 2015 [cit. 10. 2. 2016]. Dostupné z <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/obchodni-pravo/zamysleni-nad-prevodem-obchodni-firmy>>.

POKORNÁ, J., VEČERKOVÁ, E.: *Firma v nových podmínkách.* In Sborník Dny práva [online]. 2012 [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/Bermudskytrojuhelnik/PokornaJarmila_VecerковаEva.pdf>

PRAVDA, P.: *Zánik společnosti.* Hospodářské noviny (IHned.cz) [online]. 6. 9. 2013 [cit. 12. 2. 2016]. Dostupné z <<http://domaci.ihned.cz/obcansky-zakonik/c1-58947430-zanik-spolecnosti>>.

Zákon č. 1/1863 Sb., Všeobecný obchodní zákoník. ASPI (právní informační systém) [online]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12. 2. 2016]. Dostupné z <<http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=85&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>>.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. ASPI (právní informační systém) [online]. Wolters Kluwer ČR [cit. 10. 2. 2016]. Dostupné z <<http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=85&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>>.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Zákony pro lidi [online]. 3. 2. 2012 [cit. 5. 2. 2016]. Dostupné z <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>>.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Zákony pro lidi [online]. 5. 12. 1991 [cit. 5. 2. 2016]. Dostupné z <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-549>>.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích. Zákony pro lidi [online]. 25. 1. 2012 [cit. 9. 2. 2016]. Dostupné z <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-90>>.

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách. Zákony pro lidi [online]. 20. 12. 1991 [cit. 9. 2. 2016]. Dostupné z <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-21#cast2>>.

Zákon č. 277/2002 Sb., o pojišťovnictví. Zákony pro lidi [online]. 22. 7. 2009 [cit. 9. 2. 2016]. Dostupné z <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-277>>.

Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. Zákony pro lidi [online]. 16. 2. 1994 [cit. 8. 2. 2016]. Dostupné z <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-42>>.

Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Zákony pro lidi [online]. 20. 4. 1995 [cit. 8. 2. 2016]. Dostupné z <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-87>>.

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Zákony pro lidi [online]. 12. 9. 2013 [cit. 8. 2. 2016]. Dostupné z <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-304>>.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Romana Šafránková

Obor: Právo v podnikání

Forma studia: prezenční studium

Název práce: Obchodní firma podle nového občanského zákoníku

Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh: 47

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 22

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 19

Vedoucí práce: JUDr. Ing. Martin Kohout, Ph.D.